

EVALUERING AF FORLÆNGELEN AF
ET GODT LIV I DANMARK

RAPPORT

FORENINGEN
GRØNLANDSKE BØRN

JUNI 2012

EPINION KØBENHAVN

RYESGADE 3F
DK-2200 KØBENHAVN N
TLF. +45 87 30 95 00
TYA@EPINION.DK

EPINION AARHUS

SØNDERGADE 1A
DK-8000 AARHUS C
TLF. +45 87 30 95 00
TV@EPINION.DK

EPINION SAIGON

11TH FLR. DINH LE BUILDING - 1 DINH LE STR.,
DIST. 4, HOCHIMINH CITY, VIETNAM
TLF. +84 90 411 3289
SAIGON@EPINION.VN

INDHOLD

1.	INDLEDNING	4
1.1	Om det samlede evalueringskoncept	4
1.2	Om projekt "Et godt i Danmark" og forlængelsen	5
1.3	Fokusområder i evalueringen af forlængelsen	8
2.	KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	9
2.1	Konklusioner	9
2.2	Anbefalinger	11
3.	PROCESEVALUERING	13
3.1	Input og fremdrift	13
3.1.1	Projektets deltagere	13
3.1.2	Projektets organisering og personalesituation	17
3.1.3	Projektets fremdrift	22
3.1.4	Samlet vurdering af projektets input og fremdrift	25
3.2	Indhold, indsats og konceptintegritet	26
3.2.1	Overordnet tilgang	27
3.2.2	Projektets konkrete, deltagerrettede indsats	28
3.2.3	Projektets konkrete, personalerettede aktiviteter	31
3.2.4	Samlet vurdering af projektets indhold, indsats og konceptintegritet	32
4.	RESULTATEVALUERING	33
4.1	Output – resultater på kort, mellemlang og lang sigt	34
4.2	Outcome – langsigtede effekter	36
4.2.1	Brobyggende social kapital	36
4.2.2	Selværd	40
4.2.3	Sammenbindende social kapital	43
4.3	Samlet vurdering af resultater og effekter	47
5.	SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER	49
5.1	Deltagernes position som socialt udsatte	49

5.2	Fire "dårlige" liv og tre "almindelige" liv	52
5.3	De tre sociale indsatser	57
5.4	Samfundsøkonomisk potentiale	59
6.	DATAGRUNDLAG	63
6.1	Grundlag for samfundsøkonomisk analyse	65
6.1.1	Udgifter til de tre sociale indsatser	65
6.1.2	Fordeling af udgifter til sociale indsatser fra 0-18 år	66

1. INDLEDNING

I nærværende rapport dokumenteres evalueringen af forlængelsen af projektet "Et godt liv i Danmark", der løb i perioden januar 2011 til og med sommeren 2012.

Rapporten indledes med kommentarer til det samlede evalueringskoncept, samt en overordnet beskrivelse af projekt "Et godt liv i Danmark" og forlængelsen heraf. Slutteligt vil **kapitel 1** redegøre for fokusområderne i denne evaluering. **Kapitel 2** vil indeholde konklusioner, samt anbefalinger til fremtidige projekter hos Foreningen Grønlandske Børn.

Procesevalueringen af projektet findes i **kapitel 3**, som består af to afsnit om henholdsvis projektets input og fremdrift, samt indhold, indsats og konceptintegritet i projektet. **Kapitel 4** indeholder resultatevalueringen af projektet, hvor fokus er på projektets output på kort, mellemlang og lang sigt, samt de langsigtede effekter af projektet.

I **kapitel 5** præsenteres den samfundsøkonomiske analyse af projekt "Et godt liv i Danmark", som har fokus på at vise, om projektet har et samfundsøkonomisk potentiale. Datagrundlaget for rapporten præsenteres i **kapitel 6**, som er opdelt i det overordnede datagrundlag for rapporten, samt datagrundlaget for den samfundsøkonomiske analyse.

I følgende afsnit vil beskrives således det samlede evalueringskoncept.

1.1 OM DET SAMLEDE EVALUERINGSKONCEPT

Projekt "Et godt liv i Danmark" kan grundlæggende beskrives som en **modelafprøvning**: Projektet bygger på et omfattende udviklingsarbejde, som dels har resulteret i en meget udbygget beskrivelse af konceptet for den planlagte indsats, dels i formuleringen af decideret **forandringsteori** om, **hvilke resultater** denne indsats forventes at foranledige og **hvorfor**.

Med afsæt heri indeholder det samlede evalueringskoncept for projekt "Et godt liv i Danmark" følgende dobbelte fokus:

- (1) For det første evalueres projektets **proces**, herunder fokus på såvel **input og fremdrift** i projektet som **konceptintegritet** i indsatsen. Målet med procesevalueringen er løbende at

kunne understøtte projektets fremdrift og bidrage til at fastholde den planlagte kurs mod målsætningen.

- (2) For det andet evalueres projektets **resultater**, herunder med fokus på såvel dokumentation af umiddelbart konstaterbare resultater (output) som sandsynlighedsvurdering af mere langsigtede effekter (outcome/impact).

Metodisk er dataindsamlingen vedrørende såvel proces som resultater designet som en **360 graders evaluering**. Således sikres analyserne en høj validitet via konsekvent **data- og metodetriangulering**. Desuden anlægges konsekvent en lærende tilgang, hvor fokus er **fremadrettet konstruktivt** og med en klar ambition om at **forstå projektets virkelighed** frem for alene at læse og rapportere de "tørre tal" vedrørende projektets input og output.

1.2 OM PROJEKT "ET GODT I DANMARK" OG FORLÆNGELEN

Projekt "Et godt liv i Danmark" skulle i henhold til projektbeskrivelsen være et **landsdækkende integrationsprojekt for socialt udsatte grønlandske børn og unge (7-18 år) med bopæl i Danmark**. Projektperioden strakte sig fra 2007 til 2010, og blev herefter forlænget fra januar 2011 til og med sommeren 2012. Projektet og forlængelsen er finansieret af satspuljemidler. Hertil kommer en tilknyttet, men forudgående projektudviklingsdel, som blev finansieret af midler fra Egmont-fonden.

Projektet og forlængelsen er organiseret med fælles, central projektledelse og projektsekretariat. Herunder er den konkrete udmøntning af projektet organiseret i fem regionale satellitafdelinger (København, Odense, Esbjerg, Aarhus og Aalborg), således at projektet også i praksis fungerer som et landsdækkende tilbud til målgruppen.

I forlængelsen skal projektets kernebemanding bestå af:

- En overordnet, central **projektleder**
- En **central projektmedarbejder** med en normering på 30 timer ugentligt frem til og med 2011
- Fem regionale **områdeledere**
- I forlængelsen er ansat en **decentral projektmedarbejder** i hvert af de fem regionale områder. Projektmedarbejderen har en ugentlig normering på 30 timer og erstatter de tidligere deltidsansatte weekendmedarbejdere og de timelønnede medarbejdere, som tidligere bemandede forældrecaféerne
- En gruppe **frivillige** i hvert regionalt område

Udover selve kernebemandingen har projektet samarbejdet med **Dansk Folkehjælp** i forbindelse med de årlige familielejre for projektdeltagerne (børn og deres forældre).

Desuden er der gennem projektet skabt samarbejdsrelationer til de relevante **kommunale sagsbehandlere**.

For at sikre fælles forståelse og platform for arbejdet, løbende viden- og erfaringsudveksling samt konsistens og ensartethed i de fem regioners tilbud til målgruppen, er der i projektet afholdt månedlige heldagsmøder for de fem områdeledere. I forlængelsen er disse afholdt hver anden måned og til gengæld udvidet til også at omfatte de decentrale projektmedarbejdere.

Målgruppen for projektet er defineret ved at være grønlandske børn, hvis forældre typisk er enlige forsørgere, forældre på overførselsindkomst, forældre med et aktivt eller tidligere misbrug, forældre med psykiske problemer og/eller på andet vis socialt isolerede forældre. Hertil kommer, at målgruppen ofte lider under øvrige interne problemer i familien, såsom vold i hjemmet, et familieliv uden grænser, struktur og forudsigelighed, manglende opbakning fra hjemmet i forhold til deltagelse i folkeskolen, samt en næsten total mangel på primærvoksne, der kan introducere til danske hverdagsstrukturer, forståelser og omgangsformer. Som følgevirkning heraf udviser børnene typisk endogene problemer i form af lavt selvværd, de er ofte følelsesmæssigt indadvendte og er ikke vant til verbale refleksioner eller til at modtage anerkendelse. I relation til omgivelserne giver ovenstående ofte anledning til omfattende social isolation af børnene, herunder at de oplever fordomme og mobning, og at de ikke er aktive/tilstede/synlige i hverken skole, nærmiljø eller foreningsliv. Der er ikke optaget nye børn i projektforlængelsen, da den tillidsrelation, der er opbygget til den eksisterende deltagergruppe i løbet af "Et godt liv i Danmark", er central i forlængelsen.

Med afsæt i denne målgruppebeskrivelse er projektet defineret som et **helhedsorienteret tilbud**, hvor fokus er på at afhjælpe de problemstillinger, børnene oplever i forhold til såvel familie som skole, nærmiljø og sports- og foreningsliv.

Projektets **konkrete indsats** i forhold til målgruppen består af følgende aktiviteter:

- **Weekendkolonier** hver anden måned
- **Familieaktivitet** hver anden måned
- Den årlige sommerlejr er i forlængelsen afløst af en **familielejr**, der ligger i juli 2011. Familielejren kan betragtes som en form for betalt ferie for forældre med børn tilknyttet projektet - arrangeret og finansieret af Dansk Folkehjælp. Forældre, børn og søskende kan deltage i familielejren
- Etablering og vedligeholdelse af et korps af frivillige **kontaktfamilier**, som skal fungere som et supplerende støttetilbud til de af weekendkoloniernes deltagere, som af personalet

vurderes at kunne have udbytte heraf. I forlængelsen er der ikke rekrutteret nye kontaktfamilier eller matchet nye børn og familier

- Endelig er den **opfølgende indsats** og indsatsen mod at skabe relationer mellem barnet og barnets nærmiljø yderligere opprioriteret i forlængelsen – det vil fx sige øget fokus på børnenes skole og fritidsaktiviteter og øget indsats for at øge forældrenes deltagelse i barnets liv

Den samlede overordnede **målsætning** for projekt "Et godt liv i Danmark" er at afhjælpe målgruppens dobbeltmarginalisering som socialt udsatte og som etnisk minoritet.

Såvel hovedtiltag som støttetiltag skal således i hele projektperioden være rettet mod en realisering af denne overordnede målsætning. Alle tiltag, herunder særligt weekendkolonierne, skal dog indholdsmæssigt skifte fokus over tid, således at de løbende forholder sig til den gældende **progressionslinje** for projektet.

Forlængelsen af "Et godt liv i Danmark" bygger, som "Et godt liv i Danmark", på dels et omfattende udviklingsarbejde forud for "Et godt liv i Danmark" og dels på viden og erfaringer fra "Et godt liv i Danmark". Forlængelsen er på den måde designet på baggrund af velafprøvede årsags-virkningsforestillinger. De grundlæggende årsags-virkningsforestillinger er, at gennem øget selvværd, brobyggende social kapital og sammenbindende social kapital opnås et godt liv i Danmark. Øget selvværd, brobyggende social kapital og sammenbindende social kapital opnås bl.a. gennem følgende:

- Børnene får gradvist udviklet tillidsfulde relationer til de andre børn og de voksne i projektet. På baggrund af den erfaring skaber de på sigt tillidsfulde relationer til børn og voksne uden for projektet. Det medfører en oplevelse af anerkendelse og social kompetence
- Børnene får gennem projektet erfaringer med og på længere sigt bevidsthed om egne evner og potentialer, hvormed de føler sig ligeværdige med jævnaldrende
- Børnene oplever tryghed i samvær og aktiviteter, som muliggør samtale, refleksion og handling, hvormed de opnår handlekompetence
- Forældrene skaber gennem forældreaktiviteterne netværk i positive rammer og både forældre og børn får positive familieoplevelser til familieaktiviteterne. Herigennem mindskes forældrenes afhængighed af børnene
- Børnene får gennem projektet oplevelser og erfaringer med aktiviteter og strukturer i nærmiljøet, hvilket medfører øget deltagelse i nærmiljøet og overførsel af forståelse for strukturer til eget hverdagsliv
- Gennem positiv erfaring med at fungere i gruppen i ukendte rammer bliver børnene bedre i stand til at navigere i nye sammenhænge

- Børnene opnår regelmæssig skolegang og forbedrer beherskelse af argumentationskultur. Derigennem opnås relativ faglig trivsel
- Børnene opnår viden og bevidsthed om forskelle/ligheder i dansk og grønlandsk kultur

1.3 FOKUSOMRÅDER I EVALUERINGEN AF FORLÆNGElsen

Evalueringdesignet i nærværende evaluering af forlængelsen af "Et godt liv i Danmark" bygger på samme koncept som evalueringen af "Et godt liv i Danmark". Dog er designet og fokus i evalueringen tilpasset de ændringer, der er foretaget i projektet i forlængelsesperioden. Det betyder, at følgende er i fokus i evalueringen af forlængelsen:

- Analyse af de samfundsøkonomiske effekter af indsatsen
- De langsigtede resultater for børnene jf. evaluering af "Et godt liv i Danmark" 2010
- Er projektet lykkedes som integrationsprojekt?
- Den øgede forældreinddragelse: Er det lykkedes og hvordan har resultaterne været?
- Den øgede prioritering af de individuelle, opfølgende aktiviteter, herunder også støtte til fritidsaktiviteter
- Samarbejdet med kommunerne

Hermed prioriteres evalueringskriterier som resultater, effekter, målopfyldelse og forankring over de processuelle evalueringskriterier, som primært inddrages for at dokumentere den faktiske indsats og som forklarende i forhold til resultatopnåelsen.

2. KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

I dette kapitel konkluderes på den samlede evaluering, hvorefter der opstilles en række anbefalinger på baggrund af evalueringens resultater.

2.1 KONKLUSIONER

Der er sket et lille fald i børnenes deltagelsesprocent fra 86 % til 77 % igennem projektets forlængelse. Faldet bunder hovedsagligt i positive årsager, som fx at børnene prioriterer at deltage i andre sociale aktiviteter, såsom klassefester eller lignende, hvilket er en indikator på, at det for disse børn er lykkedes projektet at blive et integrationsprojekt.

I forhold til forældrenes deltagelse ligger denne på 60 %, hvilket er næsten samme niveau som i 2010-evalueringen. Dog er der en stor variation blandt områderne, og hvis man således ser bort fra Odenseområdet, som har en forældredeltagelse på 40 %, er der en tydelig stigning i forældredeltagelsen. Denne stigning kan bl.a. forklares med, at aktiviteterne i forlængelsen blev ændret fra udelukkende at være for forældrene til at være for hele familien. Den lave forældredeltagelse i Odenseområdet skyldes bl.a., at tre af børnene ikke længere har en mor eller ikke har kontakt til moren. Dertil skal det nævnes, at flere af børnene er i plejefamilie, og da disse forældre ikke er talt med, ligger forældredeltagelsen reelt set højere end de 40 %. Københavnsområdet har ikke afholdt familieaktiviteter som de øvrige områder, men har i stedet tilpasset forældreaktiviteterne til områdets behov.

Som hidtil er der fortsat mange underretninger og børn med professionelle støtteforanstaltninger. Områdelederne vurderer nu, at 70 % af de børn, der har behov for professionelle støtteforanstaltninger, har fået tildelt disse.

Områdelederne oplever nye udfordringer i takt med at børnene bliver ældre, hvilket primært knytter sig til, dels at nogle børn får tilbagefald i deres ellers positive udvikling, når de kommer i teenagealderen og dels udfordringer forbundet med overgangen fra barn til voksen ved det 18. år, da de unge her skal til at lære et helt nyt offentligt system at kende og derfor nærmest skal "starte forfra" igen.

Der har været en stabil bemanning i projektets forlængelse, bortset fra et enkelt skift i den centrale projektledelse. Det vurderes, at tiltaget med en projektmedarbejder på 30 timer ugentligt har været en klar forbedring i projektet. Tiltaget har blandt andet betydet, at der har været mere tid til de

opfølgende aktiviteter for områdelederne samtidig med, at det har givet områdelederne mulighed for sparring, hvilket de i forbindelse med 2010-evalueringen efterspurgte. Både de kommunale sagsbehandlere og projektets medarbejdere sætter stor pris på samarbejdet herimellem, som vurderes at være afgørende for den helhedsorienterede indsats overfor børnene.

Projektets aktiviteter er blevet afholdt som planlagt bortset fra, at man i Københavnsområdet ikke afholdt familieaktivitetsdagene på grund af for stor geografisk spredning og for mange anbringelser. I stedet har man her valgt at fokusere på individuelle aktiviteter med forældrene. Det betragtes samlet som meget positivt, at områderne har tilpasset aktiviteterne til det enkelte områdes behov og samtidig fastholdt fokus på øget forældreinddragelse.

Indholdet i projektets aktiviteter følger fortsat progressionslinjen og fokuspunkterne for forlængelsen. Det er lykkedes at øge fokus på forældreinddragelsen på baggrund af de tidligere nævnte ændringer i aktivitetsdagene, som nu bibringer forældrene positive oplevelser med deres børn, samtidig med at de får socialt samvær med andre grønlandske familier. I projektets forlængelse har den løbende opfølgning været rettet imod de mest sårbare børn i projektet for at forberede dem og deres nærmiljø bedst muligt på projektets snarlige afslutning.

I forhold til de personalerettede aktiviteter er der enighed om, at heldagsmøderne for områdeledere og projektmedarbejdere godt må have en hyppigere frekvens. De har i forlængelsen været afholdt hver anden måned mod hver måned i det oprindelige projekt. Til gengæld vurderedes det at tage for meget tid fra områderne, hvis man skal mødes to dage månedligt. Man kan derfor forestille sig en model, hvor man mødes én dag månedligt. Derudover får heldagsmøderne en blandet evaluering – alle er enige om, at det er en god idé med nye faglige input og sparring, men udbyttet bærer præg af, at projektmedarbejderne har været kortere tid i projektet end områdelederne, som af og til oplever at bruge tid på diskussioner, som de har haft tidligere. Dette har man fra den centrale projektledelses side taget højde for ved at give områdelederne mulighed for at komme med forslag til oplægsholder/tema til hvert møde, hvilket på den måde har givet dem indflydelse på indholdet, som således kan imødekomme deres behov for ny viden.

I forlængelsen af projektet er det tydeligt, at det er lykkedes at skabe mere langsigtede effekter, som knytter sig til brobyggende social kapital, idet der nu er tydelige tegn på, at børnene nu formår at overføre strukturer til egen dagligdag. Dette ses bl.a. ved, at 62 % af børnene er blevet mere aktive i undervisningen, og at 98 % af børnene oplever en positiv forandret lyst og evne til at fortælle, efter de er startet i projektet.

Det vurderes også, at børnenes selvværd er steget, efter de er kommet med i projektet. Dette udtrykkes blandt andet ved, at 93 % af børnene har fået mindst én ven udenfor projektet, ligesom over halvdelen af børnene har fået det bedre med deres klassekammerater. Dertil kan 90 % af børnene nu reflektere over egne behov og ønsker.

Det er ligeledes lykkedes projektet at generere langsigtede effekter i relation til sammenbindende social kapital. Der er i forlængelsen således skabt en forældreinddragelse, der giver forældre og børn erfaringer med, hvad positive fælles oplevelser kan betyde for familielivet. Dette har bl.a. resulteret i, at områdelederne vurderer, at det i 74 % af tilfældene har betydet bedre samarbejde med forældrene, ligesom det i 62 % af tilfældene har været med til at skabe bedre trivsel for børnene. Dertil kan også lægges, at 59 % af børnene selv mener, at de har fået det bedre i deres familie siden projektstart.

Projektet er altså i høj grad lykkedes med at gå fra at være et venskabsprojekt til at være et integrationsprojekt. Der er nu etableret de nødvendige professionelle støtteforanstaltninger for de fleste børn med behov herfor og en meget stor andel af børnene er i højere grad integreret i deres nærmiljø – går til fritidsaktiviteter, er engagerede i skolen og har positive sociale relationer til såvel børn og voksne uden for projektet og familien.

Den samfundsøkonomiske analyse tydeliggør projektets gevinst for samfundet. I bedste tilfælde er rentabiliteten ved en investering i de tidlige sociale indsatser (projekt "Et godt liv i Danmark" + diverse støtteforanstaltninger), på 12,1 mio. kr. pr. barn ved en kalkulationsrente (realrente) på 2 %. I værste tilfælde vil rentabiliteten være negativ på -9.482 kr. pr. barn ved en kalkulationsrente på 6 %. Det vurderes dog ikke, at de to scenarier er realistiske, og de er således kun anvendt for at vise spændevidden i rentabiliteten.

Ved et gennemsnitligt scenarie med en kalkulationsrente på 2 %, er rentabiliteten for projekt "Et godt liv i Danmark" på 8,1 mio. kr. pr. barn. Det vil sige, at samfundet vinder 8,1 mio. kr. på "et gennemsnitligt" scenarie ved at investere i projekt "Et godt liv i Danmark" – dvs. ved at vende et gennemsnitligt "dårligt liv" til et gennemsnitligt "almindeligt liv", ved hjælp af en "gennemsnitlig" social indsats. Dette er dog under forudsætning af, at de tidlige sociale indsatser virker, hvilket ikke er sikkert i alle tilfælde. Ved beregningen af en succesrate for rentabiliteten, dvs. ved hvilken rate investeringen i de sociale indsatser som minimum vil sikre positive gevinst for samfundet, fremgår det dog, at hvis blot hvert sjette barn overgår fra et "dårligt liv" til "almindeligt liv", vil investeringen i de tidlige sociale indsatser være positiv. Dermed kan det konkluderes, at hvis hver sjette barn i projekt "Et godt liv i Danmark" lykkedes med at overgå til et "almindeligt liv", vil samfundet have en positiv gevinst af projektet.

2.2 ANBEFALINGER

På baggrund af evalueringen præsenteres her en række anbefalinger til fremtidige projekter i Foreningen Grønlandske Børns regi.

- Det anbefales, at der fra projektets start tilknyttes **mere end en medarbejder** i hvert område, så man sikrer fleksibilitet i forhold til fx ferie og sygdom, sparringsmuligheder, alle relevante kompetencer og mindre psykisk pres på den enkelte
- Det anbefales endvidere, at man sikrer både pædagogisk/faglig og administrativ **projektledelse** og at fortsætte med supervision af medarbejderne. Den pædagogiske projektledelse skal bl.a. sørge for, at medarbejdernes opgaver og ansvarsområder er veldefinerede og afgrænsede, samt sikre den faglige sparring til medarbejderne. Den pædagogiske/faglige projektleder skal være synlig i områderne
- I forlængelse heraf anbefales det, at **heldagsmøderne** mellem områdelederne og projektmedarbejderne finder sted månedligt med en varighed på én dag. Samtidig anbefales det forsat at inddrage områdelederne i valg af temaer og oplægsholdere til heldagsmøderne, så deres videnbehov imødekommes bedst muligt
- Hvis der i fremtiden skal tilknyttes **frivillige** til et projekt, anbefales det, at der fra central side sker en overordnet koordinering af rekrutteringen af disse frivillige, således de enkelte områder ikke står alene med opgaven. Dette kan fx være i form af rekrutteringsmateriale.
- Det anbefales at fortsætte **samarbejdet med kommunerne** i lignende projekter. Evalueringerne af "Et godt liv i Danmark" har tydeligt vist, at en relativt stor andel af målgruppen af udsatte grønlandske børn har behov for forskellige former for professionelle støtteforanstaltninger, hvorfor et samarbejde med kommuner medvirker til at muliggøre en reel helhedsorienteret indsats. I den forbindelse kan det anbefales at gøre en aktiv indsats for at gøre de kommunale forvaltninger, skoler mv. opmærksom på projektet, da det sandsynligvis vil lette det løbende samarbejde
- På samme måde har det vist sig i "Et godt liv i Danmark" at være nødvendigt at inddrage **forældrene**, hvis man vil opnå en helhedsorienteret indsats. På baggrund af erfaringerne i forlængelsen anbefales det at gennemføre aktiviteter med forældrene som familieaktiviteter, som er åbne for både deltagende børn og deres søskende og forældre, da det tilsyneladende øger forældrenes incitament for at deltage samtidig med, at det giver forældre og børn en mulighed for at få positive oplevelser sammen.
- I forhold til **målgruppen** har erfaringerne fra projektet – og særligt forlængelsen - at gruppen af unge har nogle særlige udfordringer, som gør det særdeles vigtigt at fokusere på denne gruppe i fremtidige tilbud. Det anbefales derfor, at man er ekstra opmærksom på gruppen af unge mellem 14 og 25 år, som har særligt behov for støtte for dels at fastholde den positive udvikling og dels at få en god start på voksenlivet. Deres behov og udfordringer er lidt anderledes end de yngre børns, hvorfor det eventuelt kunne være relevant at etablere et mere særskilt projekt for de unge. Erfaringerne fra "Et godt liv i Danmark" viser, at de unge af og til falder fra, fordi de oplever sig for forskellige fra den yngre gruppe. Et mere særskilt unge-projekt, ville således være mere attraktivt og velegnet for dem, som har brug for at spejle sig i andre unge.

3. PROCES-EVALUERING

I dette hovedafsnit evalueres projektets proces. Først evalueres projektets input og fremdrift og dernæst projektets indhold, indsats og konceptintegritet.

3.1 INPUT OG FREMDRIFT

I evalueringen af input og fremdrift for projekt "Et godt liv i Danmark" har vi valgt at skelne mellem henholdsvis projektets deltagere (afsnit 3.1.1), projektets organisering og personalesituation (afsnit 3.1.2) og projektets fremdrift i relation til progressionslinjen (afsnit 3.1.3). I det følgende er disse tre emner evalueret i forhold til de særlige fokuspunkter i forlængelsen. I afsnit 3.1.4 samles op på evalueringen af input og fremdrift.

3.1.1 Projektets deltagere

I henhold til den oprindelige projektbeskrivelse er projektets målgruppe, som allerede nævnt, defineret ved at være grønlandske børn, hvis forældre typisk er enlige forsørgere, forældre på overførselsindkomst, forældre med et aktivt eller tidligere misbrug, og/eller på anden vis socialt isolerede forældre. Hertil kommer, at målgruppen ofte lider under øvrige interne problemer i familien, såsom vold i hjemmet, et familieliv uden grænser, struktur og forudsigelighed, manglende opbakning fra hjemmet i forhold til deltagelse i folkeskolen, samt en næsten total mangel på primærvoksne, der kan introducere til danske hverdagsstrukturer, forståelser og omgangsformer. Som følge af heraf udviser de børn, som er målgruppe for projektet, typisk endogene problemer i form af lavt selvværd, de er ofte følelsesmæssigt indadvendte og er ikke vant til verbale refleksioner eller til at modtage anerkendelse. I relation til omgivelserne giver ovenstående ofte anledning til omfattende social isolation af børnene, herunder at de oplever fordomme og mobning, og at de ikke er aktive/tilstede/synlige i hverken skole, nærmiljø eller foreningsliv.

Da der i forlængelsesperioden ikke er optaget nye børn i projektet, vil dette afsnit primært fokusere på deltagerstabilitet og udvikling i målgruppens karakteristika qua deres øgede alder.

Deltagerantal og –stabilitet

Tager vi først et kig på det samlede antal af deltagende børn og deres engagement i projektet, udtrykt ved deres gennemsnitlige deltagelsesprocent, viser den seneste opgørelse fra områdelederne, at projektet i 2011 samlet set havde 62 deltagende børn, og i 2012 har 52 deltagende børn, jævnfør tabel 1. Deltagelsesprocenten er stadigvæk over målet på 70 %, men er faldet fra 86 % i 2010 til 74 % i 2011, og steget igen til 77 % i 2012. Deltagelsesprocenten varierer mellem områderne fra 67 % til 91 %. Alle områder undtagen Aarhus oplevede et fald i deltagelsesprocenten fra 2010 til 2011, mens Odense er det eneste område, der har oplevet et fald fra 2011 til 2012.

Tabel 1. Antal deltagende børn og deres deltagelsesprocent

	2010		2011		2012	
	Antal børn	Gennemsnitlig deltagelsesprocent	Antal børn	Gennemsnitlig deltagelsesprocent	Antal børn	Gennemsnitlig deltagelsesprocent
København	19	85 %	15	70 %	11	73 %
Aarhus	15	74 %	14	75 %	12	80 %
Odense	12	94 %	10	77 %	9	67 %
Aalborg	13	97 %	14	87 %	11	91 %
Esbjerg	15	81 %	9	61 %	9	75 %
Samlet	74	86 %	62	74 %	52	77 %

Note 1. For at skabe sammenlignelighed mellem de tre evalueringstidspunkter har vi valgt at afrapportere antal børn som det samlede antal børn, der har deltaget i minimum én aktivitet i det pågældende år

Deltagerantallet har i alle områder været faldende, hvilket kan begrundes med, at der i forlængelsen bevidst ikke er optaget nye børn. Projektlederen nævner, at projektet har haft to deciderede frafald, som er sket som følge af underretninger til kommunen. Tidligere har børn, der er frafaldet af denne grund, haft mulighed for at blive sluset ind i projektet igen senere, men det vil ikke ske denne gang, da projektet afsluttes sommeren 2012.

I 2010 var de områder med det laveste antal deltagere også de områder, der havde den største deltagerprocent. Aalborg er stadigvæk det område med højest deltagelsesprocent, og samtidig har de ikke oplevet et ligeså stort fald i deltagerantal som de andre områder. Odense, som også havde en høj deltagelsesprocent og et lavt deltagerantal i 2010, har stadigvæk det laveste deltagerantal, men har nu også den laveste deltagelsesprocent på 67 %, hvilket gør at Odense, som det eneste område, nu ikke længere opfylder målsætningen om en deltagelsesprocent på 70 %. Samlet set fremgår det af tabellen, at såvel deltagerantallet som deltagelsesprocenten er faldet i forlængelsen i forhold til 2010. Projektlederen fortæller, at man i projektet oplever, at den faldende

deltagelsesprocent har positive årsager: I forlængelsen har man oftere og oftere oplevet, at de unge fravælger projektets aktiviteter for at deltage i arrangementer andre steder, fx skolefester mv. Det kan betragtes som positivt, da det netop er formålet med projektet, at børnene skal opdage og benytte sig af tilbud i deres nærmiljø.

Tager vi et blik på forældredeltagelsen målt som andelen af børnene, hvis forældre har deltaget i familieaktivitetsdagene, fremgår det af tabel 2, at deltagelsesprocenten fra 2010 til 2011 faldt med otte procentpoint, hvorefter den er steget med fire procentpoint til 60 % i 2012.

Deltagelsesprocenten varierer fra 40 % til 78 % i 2012. Nogle områder har haft held til at øge deltagelsesprocenten over de seneste par år, mens andre overordnet set har haft en dalende deltagelsesprocent.

Tabel 2. Forældredeltagelsesprocenter i henholdsvis 2010, 2011 og 2012

	2010	2011	2012
København	27 %	15 %	Ikke afholdt
Aarhus	59 %	71 %	78 %
Odense	87 %	67 %	40 %
Aalborg	76 %	76 %	74 %
Esbjerg	59 %	44 %	47 %
Samlet	62 %	55 %	60 %

Som det fremgår af tabellen, har der ikke været afholdt familieaktivitetsdage i København, hvilket ifølge områdelederen i København skyldes en stor geografisk spredning samt mange anbringelser. I stedet er der her afholdt løbende individuelle aktiviteter med det enkelte barn, barnet og dets familie eller flere børn samtidig målrettet deres personlige interesser. Projektlederen nævner dog, at der generelt set har været bedre opbakning til de nye familiearrangementer, end der var til arrangementerne udelukkende for forældrene. Dette forklares med, at forældrene ikke har problemer med at få passet børnene i den tidsperiode, hvor arrangementet foregår, og fordi de nyder at lave fællesaktiviteter med deres børn.

Deltagerkarakteristika i forhold til målgruppedefinitionen

Lige så vigtigt som det er at opfylde målsætningerne for deltagerantal og børnenes samt deres forældres deltagelsesprocent, lige så vigtigt er det, at de deltagende børn tilhører projektets målgruppe. Eftersom der ikke er optaget nye børn i forlængelsen vil vi blot henvise til de tidligere evalueringer, som dokumenterer, at alle de deltagende børn falder inden for målgruppekriterierne,

men at børnene er langt dårligere stillet end først antaget. Fra det oprindelige krav til målgruppen indgik det som en forudsætning, at børnene skulle være socialt udsatte, dog kun i en sådan grad, at det ikke ville være forventeligt, at kommunen skulle underrettes. Nedenstående tabel viser derimod et andet billede. Tabellen viser antal underretninger, og antal børn med professionelle støtteforanstaltninger i år 2011 til 2012.

Tabel 3. Antal underretninger og antal børn med professionelle støtteforanstaltninger i forlængelsen (2011-2012)

	Kbh.	Årh.	Ode.	Aal.	Esb.	Samlet
Antal underretninger	2	10	7	0	27	46
Antal børn med underretninger	2	6	6	0	9	23
Antal børn med professionelle støtteforanstaltninger	13	11	9	12	7	52

Tabellen viser, at især Esbjerg har mange underretninger - næsten tre gange så mange som Aarhus, som har anden fleste underretninger. Dog har underretningerne kun været fordelt på 9 personer, hvilket indikerer, at de enkelte deltagere i Esbjerg hver især har haft flere underretninger end børnene i de øvrige områder. Derudover fremgår det af tabellen, at Aalborg ingen underretninger har haft. Dette skyldes, at underretningerne i Aalborg er sket mundtligt i forbindelse med møder med notatpligt mellem projektet og den kommunale sagsbehandler, som er tilknyttet børnene, og at *alle* børn i løbet af forlængelsen er blevet anbragt. Det samme gør sig i en vis grad gældende i København, hvor områdelederen også i høj grad har gjort brug af sagsbehandlerens notatpligt, når der på baggrund af en underretning er oprettet en sag og områdelederen derfor har vurderet, at der blev arbejdet i den rigtige retning. Det opleves som en mere skånsom metode overfor forælderen og samarbejdet med forælderen. Når der alligevel er flere underretninger i Københavnsområdet skyldes det oftest en manglende indsats fra kommunens side, eller at der er gået lang tid siden den sidste underretning – dvs. at der er tale om en ny situation. Tabellen viser derudover også et højt antal børn med professionelle støtteforanstaltninger, hvilket sandsynligvis stadigvæk er en konsekvens af, at børnene er dårligere stillet end først antaget. Områdelederne vurderer, at 92 % af børnene har behov for professionelle støtteforanstaltninger i kommunalt regi, og som nedenstående tabel 4 viser, at 70 % heraf får den nødvendige støtte i nogen, høj eller meget høj grad. Det er dog kun 15 %, der får den i meget høj grad.

Tabel 4. Hvis barnet har behov for professionelle støtteforanstaltninger i kommunalt regi: Får barnet den støtte?

I meget høj grad	15 %
I høj grad	21 %
I nogen grad	34 %
I ringe grad	9 %
Slet ikke	13 %
Ved ikke	9 %

Da flere af børnene har været i projektet gennem længere tid, har ledere og medarbejdere i projektet oplevet, at der optræder nye udfordringer for de unge – dvs. den ældste del af gruppen. For det første oplever mange af de unge tilbagefald i deres udvikling i teenageårene, fordi deres barndomstraumer for mange dukker op igen. Flere områdeledere har oplevet, at de har tænkt, at et barn har været klar til udslusning af projektet, hvorefter barnet får en depression, spiseforstyrrelse eller lignende. Områdelederne forklarer dette med, at børnene, nu hvor de har det godt, endelig kan tage stilling til de ting, de har været udsat for tidligere i deres liv, hvilket kan skabe nogle nye problemer for dem. Et andet problem indtræder når børnene fylder 18 år og skal til at kende en hel ny del af det offentlige system. Områdelederne oplever, at børnene i forhold til kendskab og evne til at navigere i det offentlige system "starter forfra", når de bliver 18 år og skal til at gennemskue forsørgelsesmuligheder og krav og forventninger i beskæftigelsessystemet. For mange af de unge kan det være svært at forstå, at der er andre krav til dem end til deres forældre. Samtidig er de unge sårbare i den periode, hvor de bliver færdige med grundskolen og skal i gang med enten uddannelse eller arbejde, og hvor de typisk flytter hjemmefra. Her har de brug for støtte og hjælp til overgangen og til at finde den rette hyld. En områdeleder vurderer, at man først for alvor kan slippe de unge, når de er omkring 25 år.

3.1.2 Projektets organisering og personalesituation

Som nævnt indledningsvis fortsættes organiseringen og bemanningen af projektet som under "Et godt liv i Danmark" (se evt. evalueringsrapport fra 2010) med følgende ændringer:

- Den centrale projektmedarbejders normering ændres til 30 timer ugentligt og afsluttes med udgangen af 2011
- Der ansættes en projektmedarbejder i hvert af de fem områder med en normering på 30 timer ugentligt
- Weekendmedarbejderne ophører

- De timelønnede cafémedarbejdere ophører
- Øget fokus på samarbejdet med kommunerne

Central projektledelse og projektmedarbejder

Den centrale projektledelse har i forlængelsen, som det også var tilfældet i det oprindelige projekt, været underlagt skiftende projektledelse. Således blev den forrige projektleder sygemeldt i efteråret 2010, hvorefter foreningens visegeneralsekretær overtog projektlederrollen og har varetaget denne i hele forlængelsen. I februar 2012 stoppede den centrale projektmedarbejder i Foreningen Grønlandske Børn. Fra marts 2012 og frem til afslutningen af projektet har der været ansat en barselsvikar, som dog af hensyn til den korte tilknytning til projektet ikke har haft direkte kontakt med medarbejderne i "Et godt liv i Danmark", men kun varetaget sekretariatsmæssige opgaver.

I projektledelsen opleves udskiftningerne i projektlederrollen som både positive og negative. De mange udskiftninger i projektlederrollen har de negative konsekvenser, at medarbejderne hver gang skal forholde sig til en ny leder, hvilket udfordrer relationen mellem medarbejder og leder. Omvendt har skiftene betydet, at der er kommet nye kompetencer og friske øjne på projektet samtidig med, at den oprindelige plan kun er blevet justeret i mindre grad.

Områdeledere

Projektet har fem områdeledere. Ud af de fem områdeledere har en områdeleder været sygemeldt med stress to gange i løbet af forlængelsen, hvor projektmedarbejderen har været nødsaget til at varetage områdelederens rolle. Områdelederne mener, at det har været en "gave" at få en projektmedarbejder i hvert område. Flere af områdelederne beskriver, hvordan de nu har fået tid til at nå mere, end hvad de kunne før. En undtagelse er København, hvor der til tider ikke har været tilstrækkelig timer i projektet, hvorfor man har valgt at inddrage områdelederen i andre opgaver, fx at koordinere en fælles koloni for alle børn i projektet, som var en særlig opgave i forbindelse med afslutningen af projektet. Projektmedarbejderen har desuden forberedt og faciliteret forskellige øvelser til projektmøder.

Områdelederne vurderer, at ansættelsen af de fem projektmedarbejdere har medført mere almindelige arbejdsbetingelser i områderne. Dog har det været en udfordring at introducere og inkludere en helt ny medarbejder i arbejdet i de områder, hvor projektmedarbejderne ikke tidligere har haft tilknytning til projektet. Enkelte mener, at det kunne have været nyttigt med en pædagogisk leder til at koordinere, hvordan projektmedarbejderne skulle tilknyttes projektet, da det har været meget områdespecifikt, hvilke opgaver projektmedarbejderen er kommet til at arbejde med. Dog

blev områdelederne i starten af forlængelsen enige om, at det ikke gav nogen mening at projektmedarbejderens opgaver skulle være ens i alle områder, da nogle projektmedarbejdere var helt nye, mens andre havde været tilknyttet projektet tidligere. Projektmedarbejdernes opgaver blev derfor bestemt ud fra de kompetencer, de hver især havde samtidig med, at det har været afhængigt af relationen og situationen for det enkelte barn/familie. For at sikre, at både områdeleder og projektmedarbejder er klar over arbejds- og ansvarsfordelingen, har de begge været med til at beskrive disse.

Decentrale projektmedarbejdere

Der er ansat en decentral projektmedarbejder i hvert af de fem områder med en normering på 30 timer ugentligt. Der er meget stor forskel på, hvilke opgaver og ansvarsområder projektmedarbejderne har fået i de forskellige områder, hvilket skyldes at det i høj grad har været op til den enkelte områdeleder at definere. Den ene halvdel af projektmedarbejderne har opgaver som er af mere praktisk karakter, hvor de for eksempel styrer aktiviteterne på weekendkolonierne eller planlægger andre aktiviteter. Disse projektmedarbejdere fortæller, at denne arbejdsdeling har passet dem fint, da områdelederen således stod for kontakten til det offentlige, og hovedansvaret for børnene, mens de kunne koncentrere sig om de praktiske opgaver.

I den anden halvdel af områderne har områdelederne og projektmedarbejderne delt børnene mellem sig. I Esbjergområdet har de fx valgt denne arbejdsdeling for, at projektmedarbejderen, som startede ved forlængelsen, hurtigt kunne komme ind i projektet og lære børnene at kende. I Aarhusområdet har de valgt en lignende struktur. Her har projektmedarbejderen og områdelederen også delt børnene mellem sig, men når det kommer til kontakten med de offentlige forvaltninger, har det været områdelederen, der har taget sig af det. Derudover bor projektmedarbejderen i Aarhus, mens områdelederen bor en time væk fra Aarhus, hvilket har gjort, at der har været nogle opgaver, som projektmedarbejderen nemmere har kunnet tage sig af.

Flere af projektmedarbejderne mener, at deres arbejde har været ligeværdigt med områdelederens, og at de i vid udstrækning har varetaget de samme opgaver. De undrer sig derfor over, at områdelederen har en ledertitel, mens de selv har en medarbejdertitel. Andre af projektmedarbejderne mener dog, det har sine fordele, at der er en områdeleder, fordi projektet og områderne er nødt til at have et ansigt udadtil (fx i forhold til kommunerne), og en person man kan sætte ansigt og titel på. Nogle projektmedarbejdere mener, at deres sene start i projektet gør, at det er naturligt, at der er en områdeleder, eftersom områdelederen har varetaget alle opgaverne i de forrige tre år. Samtidig mener de dog, at der ikke burde være en hierarkisk forskel på titlerne, hvis man startede samtidigt i et nyt projekt for eksempel.

Samlet vurderes det at have været en god løsning, at områdelederne selv har kunnet definere projektmedarbejderens rolle, opgaver og ansvar taget den sene ansættelse af projektmedarbejderne i betragtning. Havde projektmedarbejderne været ansat fra projektets start kunne det dog anbefales i højere grad at overveje, hvad der skulle ligge i henholdsvis en områdelederrolle og en projektmedarbejderrolle, såfremt man ville fastholde distinktionen mellem en leder og en medarbejder. På baggrund af projektmedarbejdernes oplevelse kunne man overveje, om det overhovedet giver mening med denne hierarkiske forskel, hvis der er så få ansatte i hvert område.

Frivillige

Der har i 2012 været tilknyttet i alt 69 frivillige til projektet. Nedenstående tabel viser fordelingen af de frivillige på områderne.

Tabel 5. Antal frivillige i projektet i 2012

Område	Antal
Aalborg	15
Esbjerg	4
Odense	8
Aarhus	10
København	11

Som det fremgår af tabellen har Esbjergområdet med fire frivillige klart det laveste antal frivillige. Områdelederen i Esbjerg fortæller – som det også fremgår af tidligere evalueringer - at de har haft svært ved at herved frivillige i Esbjerg, hvilket bliver bakket op af projektmedarbejderen fra samme område. Derfor har de i Esbjergområdet brugt meget energi på at få frivillige tilknyttet projektet, mens man i København har haft meget let ved at rekruttere frivillige, som nærmest er kommet af sig selv. En anden områdeleder mener, at Foreningen Grønlandske Børn fra starten godt kunne have stået for den overordnede koordinering af frivillige, så det ikke var op til den områdeleder at stå for at samle rekrutteringsmateriale og rekruttere frivillige. Det fremgår af interview med projektlederen, at der netop er fokus herpå i forbindelse med kommende projekter i Foreningen Grønlandske Børn.

I forhold til 2010-evalueringen er situationen for mange af områderne stadig det samme: De har en fast og stabil kerne af frivillige. I forlængelsen indførte Foreningen Grønlandske Børn en frivilligpolitik, og denne mener flere områdeledere fungerer rigtig godt. Flere områdeledere nævner, at det er tidskrævende, og at de ikke altid følger de strukturerede rammer de burde, men samtidig også, at det giver en god effekt.

Kontaktfamilier

Der er i forlængelsen ikke rekrutteret nye kontaktfamilier, ligesom der ikke er foretaget nye match af kontaktfamilier og børn, da der ikke har været behov herfor.

Samarbejdet med kommunerne

I forlængelsen har man opprioriteret samarbejdet med de kommunale sagsbehandlere.

Ifølge sagsbehandlerne starter samarbejdet med kommunen oftest i forbindelse med, at en sagsbehandler overtager en sag, hvor moderen i familien eksempelvis har kontakt med en områdeleder eller på anden vis er tilknyttet projektet. I Aalborg har områdelederen dog henvendt sig direkte til Grønlanderheden i Aalborg kommune for at opstarte et samarbejde. Sagsbehandlernes viden om projektet er på et meget overordnet niveau, hvor de fleste af sagsbehandlerne er klar over, at projektet afholder kolonier og forskellige aktiviteter, samt har løbende opfølgingsopgaver mellem disse aktiviteter.

Det er som oftest områdelederen, der har ansvaret for kontakten til sagsbehandlerne. Helt konkret har områdelederne blandt andet været med børnene og familierne til møder med sagsbehandleren, hvor den pågældende områdeleder har haft en aktiv rolle i forhold til at få forklaret problemstillingerne til bunds, men også at hjælpe de grønlandske familier med at udtrykke sig. Flere sagsbehandlere peger også på områdelederne som en form for indgangsvinkel til familierne, fordi områdelederne typisk har en tættere og mere tillidsfyldt relation med familierne, og derfor kan diskutere problemstillingerne med familierne på en anden måde, end sagsbehandlerne kan. En sagsbehandler oplever eksempelvis, at det kan lyde og blive modtaget som en fordom, hvis sagsbehandleren siger nogle ting, mens det mere bliver betragtet som en realistisk vurdering, hvis områdelederen siger præcis den samme ting. Flere områdeledere har også hjulpet sagsbehandlerne i form af at dele den viden, de har, om de forskellige familier og helt generelt om den grønlandske kultur mv.

En enkelt sagsbehandler fortæller, at vedkommende oplever områdelederen som en aflastning. Sagsbehandleren nævner et eksempel med en områdeleder, som har stået for hele processen med at finde en kostskole til et af børnene og har varetaget opfølgningen på kostskoleopholdet, mens barnet gik der, selvom det egentlig er en af sagsbehandlernes opgaver. I tilfælde af ressourcebegrænsninger, kan Foreningen Grønlandske Børn på den baggrund med fordel overveje, hvor grænserne for deres indsats går, så de ikke bruger ressourcer på at udføre kommunernes arbejde.

Flere sagsbehandlere mener desuden, at projektet har en fordel af at samarbejde tæt med kommunen, da medarbejdere i projektet herigennem vil opnå større viden om, hvilke foranstaltninger der er mulige. På den måde kan projektet og kommunen fungere som komplementære tilbud til børnene og deres familier, der samlet i højere grad kan fungere som helhedsorienterede tilbud end projektet og kommunen kan hver for sig. Generelt fortæller sagsbehandlerne eksempelvis, at samarbejdet med projektet har gjort, at der er bedre og mere forbyggende arbejde, da områdelederne og områdemedarbejderne i kraft af deres tætte relation til familierne typisk opdager problemer i familierne tidligere end skole eller en anden institution ville have gjort.

Ingen af sagsbehandlerne oplever væsentlige udfordringer i samarbejdet med projektet. De vurderer alle, at samarbejdet forløber fint, og det eneste, der bliver nævnt som værende uhensigtsmæssigt, er, at andre institutioner som fx skolerne i starten kan være vanskelige at have med at gøre, men at det bliver nemmere, så snart de bliver oplyst ordentligt om projektet. I forlængelse heraf nævner en sagsbehandler, at vedkommende godt kunne tænke sig, at projektet var bedre til at gøre opmærksom på sig selv, således at kommunerne og skolerne også har et mere generelt kendskab til projektet.

Set fra områdeledernes perspektiv afhænger samarbejdets funktionalitet af, hvilken sagsbehandler de samarbejder med. Nogle sagsbehandlere er mere handlingsorienterede og åbne for samarbejde end andre. Desuden er det ifølge områdelederne en stor udfordring for det kontinuerlige samarbejde omkring det enkelte barn/den enkelte familie, at der kan være stor udskiftning i sagsbehandlerne tilknyttet det pågældende barn, da den personlige relation og sagsbehandlerens kendskab til barnet og projektet har stor betydning for samarbejdet og effekten af samarbejdet. Områdelederne vurderer – ligesom sagsbehandlerne – at et velfungerende samarbejde mellem sagsbehandleren og projektet kan have stor betydning for det enkelte barn/familie, da projektet bidrager til kommunernes arbejde med en meget dyb viden om de enkelte familier og om de særlige vilkår og udfordringer for udsatte grønlandske familier, hvilket gør det nemmere for sagsbehandlerne at agere på de ting, de får at vide fra projektet og områdelederne.

3.1.3 Projektets fremdrift

Projektforlængelsen varer fra januar 2011 til sommeren 2012. Der er opsat en række mål vedrørende projektets **konkrete indsats** i forhold til målgruppen i perioden:

- Der afholdes **weekendkolonier** hver anden måned med start februar 2011. Dvs. i alt 8 weekendkolonier i hvert område
- Der afholdes **familieaktiviteter** hver anden måned med start januar 2011

- Der er ikke afholdt nogen børnelejr/sommerlejr i forlængelsen. I stedet er **familielejren** flyttet til juli 2011. Familielejren er en form for betalt ferie for forældre med børn tilknyttet projektet. Familielejrene arrangeres og finansieres af Dansk Folkehjælp
- En række løbende **opfølgingsopgaver** i tiden mellem alle de øvrige tiltag. Denne opfølgning varetages af områdelederne og de decentrale projektmedarbejdere, og omfatter eksempelvis:
 - Individuel støtte og rådgivning til deltagerne i perioderne mellem weekendkolonierne
 - Kontakt til sagsbehandler, PPR og skole
 - Følgeordninger til fritidsaktiviteter og samarbejde med lokale foreninger
 - Uddannelsesvejledning og udflugter til uddannelsesinstitutioner
 - Etablering af sprogundervisning og lektielæsning
 - Månedlige skriftlige afrapporteringer om projektets aktiviteter og deltagernes udvikling, udbytte og behov – herunder indhold, omfang og målsætning i forhold til opfølgingsaktiviteter

Weekendkolonier

Weekendkolonierne er afholdt planmæssigt hver anden måned med start i februar 2011. I forlængelsen bliver der altså afholdt otte weekendkolonier i alt. Alle fem områder har afholdt de otte weekendkolonier efter planen. Den andensidste koloni i 2012 er afholdt som en fælles afslutningskoloni for alle børn, frivillige og medarbejdere.

Familieaktiviteter

Et nyt tiltag i forhold til 2010-evalueringen har været familieaktivitetsdage, hvor både forældre og børn samlet er med til arrangementet. Aktivitetsdagene afholdes hver anden måned, og ud af de fem områder har to af områderne afholdt alle aktivitetsdagene. København har ikke afholdt nogen aktivitetsdage, da det på grund af anbringelser og stor alders- og geografisk spredning ikke har givet nogen mening at arrangere aktivitetsdagene. Ligeledes har København kun en lille forældregruppe, der er interesseret i at deltage i arrangementer og/eller som har overskud til det. Derfor har de i København valgt at afholde individuelle arrangementer med nogle forældre og/eller børn ud fra deres personlige interesser. Odense afholdte i april 2012 ikke en aktivitetsdag på grund af for få tilmeldinger til dagen. Som kompensation for dette har Odense planlagt en stor aktivitetsdag i juni 2012 i stedet, som også skal fungere som afslutningsfest. Udover disse tilfælde har Odense afholdt

alle de aktivitetsdage, der har været planlagt. Odense har endvidere, som i København, afholdt individuelle forældrearrangementer i forlængelsesperioden.

Sommerlejr/Familielejr

Familielejren er arrangeret i samarbejde med og finansieret af Danske Folkehjælp og blev afholdt i juli 2011 - samme måned som sommerlejren skulle have været afholdt. Sommerlejren blev dog slået sammen med familielejren, som oprindeligt skulle have været afholdt i september 2011. Til familielejren i 2011 deltog alle områderne, og i alt var der 29 familier på familielejren, hvoraf tre af familierne var fra Dansk Folkehjælp, med i alt 57 børn. Lejren blev afholdt fra søndag d. 24. juli til fredag d. 29. juli med forskellige aktiviteter for børn og voksne.

Kontaktfamilier

Succeskriteriet var inden projektstart, at 50 % af målgruppen skulle ud i en kontaktfamilie. Dette kriterium er sidenhen blev justeret, da en stor del af målgruppen var dårligere stillet end først antaget, jævnfør afsnit 3.1.1. Succeskriteriet blev justeret til, at alle som vurderes at have nytte af en kontaktfamilie skal ud i en sådan. Dette kriterium blev opnået i 2010-2011. I alt var 19 % af børnene i "Et godt liv i Danmark" i en kontaktfamilie, pr. juni 2011. Af de godkendte kontaktfamilier er 62 % blevet matchet med et barn, og af disse match har 44 % vist sig at være holdbare match. I gennem hele projektforløbet er der 11 børn, hvor samarbejdet med kontaktfamilierne er blevet afbrudt. 5 af disse var på grund af samarbejdsvanskeligheder, 3 på grund af flytning og/eller efterskole og yderligere 3 på grund af forskellige årsager. Selve rekrutteringen af kontaktfamilier opleves der ikke at være problemer med, udover at der er regionale forskellige i hvor let det har været at tiltrække kontaktfamilier. Esbjerg var nødsaget til at lave en ekstra-annoncering i vinteren 2009-2010, for at tiltrække ekstra kontaktfamilier. Annonceringen gav dog ingen resultater. Generelt er det områdelederne, der har stået for at matche børnene med kontaktfamilierne, og sekretariatet har således ikke været ind over denne proces. Som tidligere nævnt, har der ikke været foretaget nye match i forlængelsen. Ligeledes vil Kontaktfamilieprojektet ikke blive ført videre ind i det nye projekt "Et bedre liv i Danmark". For en grundigere gennemgang af kontaktfamilierne henvises der til 2010-evalueringen.

Opfølgingsopgaver

I forlængelsen er områdeledernes og projektmedarbejdernes opfølgingsopgaver i tiden mellem alle de øvrige tiltag opprioriteret. Opgaverne omfatter eksempelvis:

- Individuel støtte og rådgivning til deltagerne i perioderne mellem weekendkolonierne
- Kontakt til sagsbehandler, PPR og skole
- Følgeordninger til fritidsaktiviteter og samarbejde med lokale foreninger
- Uddannelsesvejledning og udflugter til uddannelsesinstitutioner
- Etablering af sprogundervisning og lektielæsning
- Månedlige skriftlige afrapporteringer om projektets aktiviteter og deltagernes udvikling, udbytte og behov – herunder indhold, omfang og målsætning i forhold til opfølgingsaktiviteter
- Koordinering mellem efterskole/kostskole og de kommunale forvaltninger

3.1.4 Samlet vurdering af projektets input og fremdrift

Projektets deltagelsesprocent opfylder stadigvæk målene for deltagerantal og -stabilitet (deltagelsesprocenter), på trods af faldende deltagerantal. Faldet i deltagerantal er sket på en overvejende positiv baggrund, såsom børn der hellere vil til klassefest eller være sammen med deres venner i skolen. Forældredeltagelsen har ligeledes oplevet et fald i forlængelsen, men holder sig stadigvæk over målet. Hertil skal nævnes, at København ikke længere afholder forældrearrangementer, hvilket skyldes en stor geografisk spredning samt mange anbringelser. I stedet har områdelederen afholdt individuelle arrangementer med forældrene.

Som det også var tilfældet i 2010-evalueringen er målgruppen socialt dårligere stillet end først antaget. Dette kan blandt andet ses i antallet af underretninger til kommunen og antallet af børn med professionelle støtteforanstaltninger. Dertil skal det nævnes, at områdelederne oplever nye problemstillinger i forhold til de unge – dvs. den ældre del af deltagergruppen. Når børnene bliver teenagere kan der opstå nye problemstillinger foranlediget af eksempelvis barndomstraumer, der dukker op igen. Ligeledes er der et uforudset stort behov for støtte, når de unge fylder 18 år og skal forsørge sig selv, søge uddannelse og flytte hjemmefra. Ved det 18. år skal de lære en helt ny del af det offentlige system at kende og kan sjældent bruge deres forældre som forbilleder, da krav og forventninger er anderledes for de unge.

Projektets centrale projektledelse har været underlagt mange skift, men har dog været stabil under forlængelsen. En enkelt områdeleder været sygemeldt to gange i løbet af forlængelsen og i et enkelt område har der været en udskiftning i stillingen som projektmedarbejder. Generelt vurderes

projektets bemanning dog at have været meget stabil i forlængelsen. De nye projektmedarbejdere har været til glæde for områdelederne, som har fået en sparringspartner og en ekstra ressource i det daglige arbejde. Det har været op til den enkelte områdeleder, hvilke opgaver projektmedarbejderen skal foretage. Det vurderes at have været mest fordelagtigt, hvis der havde været to ansatte i hvert område fra starten af projektet.

I forhold til de frivillige er situationen for mange af områderne det samme som i 2010-evalueringen. Esbjergområdet har haft de største udfordringer med at få tilknyttet frivillige, mens man i for eksempel København nærmest har oplevet, at de er kommet af sig selv. Områdelederne har taget godt imod frivilligpolitikken som blev indført i forlængelsen. De mener, at supervisionen giver en god effekt. Det kan anbefales, at Foreningen Grønlandske Børn i fremtidige projekter varetager den overordnede rekruttering og koordinering af frivillige, samt at supervision af frivillige fortsætter.

I henhold til samarbejdet med kommunen mener både områdelederne og sagsbehandlerne, at de kan drage nytte af samarbejdet. Sagsbehandlerne ser områdelederne som en indgang til familien, som de ellers ikke ville have. Områdelederne nævner dog, at det er meget personbetings, hvordan samarbejdet med sagsbehandlerne forløber. Sagsbehandlerne anbefaler Foreningen Grønlandske Børn at skabe mere synlighed omkring projektet overfor såvel sagsbehandlerne/kommunen som de offentlige institutioner såsom skoler mv.

Et nyt tiltag i forhold til 2010-evalueringen har været familieaktivitetsdagene, hvor både børnene og forældrene er samlet. I København, blev disse ikke afholdt, jævnfør den geografiske spredning og antallet af anbringelser. Odense har afholdt alle undtagen én aktivitetsdag, hvor der var for få tilmeldinger. Odense har dog i stedet planlagt en stor aktivitetsdag i juni 2012. Derudover er alle aktivitetsdagene blevet afholdt. Der har ikke været nogen ændringer i weekendkolonierne, som i alle områder er blevet afholdt som planlagt.

Der har ikke været foretaget nye match mellem børn i projektet og kontaktfamilier i forlængelsen. Succeskriteriet var inden projektstart at 50 % af børnene skulle have en kontaktfamilie, hvilket sidenhen er blevet justeret til, at alle som vurderes at kunne have nytte af en kontaktfamilie, skal ud i en sådan. Dette kriterium blev opnået i 2010-2011. Kontaktfamilieprojektet vil ikke blive ført videre ind i det nye projekt.

3.2 INDHOLD, INDSATS OG KONCEPTINTEGRITET

I evalueringen af forlængelsen af projekt "Et godt liv i Danmark" med hensyn til indhold, indsats og konceptintegritet, har vi valgt at skelne mellem henholdsvis projektets overordnede tilgang (afsnit 3.2.1), projektets deltagerrettede aktiviteter (afsnit 3.2.2) og projektets personalerettede aktiviteter

(afsnit 3.2.3). Igen er disse tre emner evalueret med særligt fokus på de elementer, som har været særligt prioriteret i forlængelsen. I afsnit 3.2.4 opsummerer vi evalueringen af indhold, indsats og konceptintegritet.

3.2.1 Overordnet tilgang

Jævnfør evalueringen fra 2010 var målene for projektets overordnede tilgang stort set opfyldt inden forlængelsen. Dog blev der i 2010-evalueringen peget på følgende udfordringer:

- Den helhedsorienterede tilgang blev udfordret af den begrænsede forældreinddragelse: Mange af forældrene har så massive problemer, at de ikke aktivt magter at støtte deres børns udvikling gennem projektet og bakke op om deres udvikling efter projektets afslutning. Dette er en af årsagerne til, at der har været øget fokus på forældreinddragelsen i forlængelsen. Disse evalueres nærmere i afsnit 3.2.2.
- Der har været større udfordringer end først antaget forbundet med at hjælpe børnene til at opdage muligheder i deres nærmiljø (fx ved at benytte fritidstilbud i området) og bryde med deres isolation (fx ved at etablere relationer uden for projektet), fordi børnene har været mere lukkede end først forventet. Dertil kommer, at forældrene og børnene ikke nødvendigvis kan se incitamentet til at deltage i en fritidsaktivitet, og at det kan være en udfordring at fritidsaktiviteter er skemalagte, fordi familierne sjældent lever efter faste strukturer. Derfor har der også været et øget fokus herpå i forlængelsen i kraft af en øget prioritering af de opfølgende aktiviteter. Disse evalueres i afsnit 3.2.2, ligesom resultaterne heraf evalueres i afsnit 4.2.1.

Nærværende evaluering giver ikke anledning til at forvente andet end, at projektet også i forlængelsen er fortsat med den overordnede tilgang som dokumenteret i 2010-evalueringen. Dvs.:

- Det er lykkedes at arbejde metodisk og systematisk med indsatsen. At projektet har ændret karakter fra modelafprøvning til modeludvikling anses som en naturlig konsekvens af, at der er tale om en social indsats. Det anses som positivt, at der er sket udvikling og forfinelse af projektet inden for de på forhånd beskrevne rammer, herunder at man i forlængelsen har sat øget fokus på de udfordringer, der er identificeret i tidligere evalueringer.
- Det er lykkedes at tilrettelægge og udføre indsatsen som en helhedsorienteret indsats, om end det vurderes at være forbundet med større udfordringer end først antaget. Det skyldes, at målgruppen har været dårligere stillet end først antaget.
- Det er lykkedes at etablere et projekt, der appellerer til målgruppen af grønlandske børn.
- Det er lykkedes at skabe et tilbud som tager afsæt i børnenes særlige styrker og ressourcer

- Det er lykkedes at gennemføre projektet som et tilbud, der søger at udvikle børnenes evne til at udtrykke oplevelser, følelser og behov med ord.
- Det er lykkedes at skabe et tilbud, hvor der arbejdes aktivt for, at børnene skal opdage muligheder i deres nærmiljø, og som hjælper børnene med at bryde med deres isolation og opnå et bedre, bæredygtigt netværk.
- Det er lykkedes at etablere et tilbud, der fremmer børnenes evne til at definere egne behov og drømme, selvom der har været store individuelle forskelle på børnenes forudsætninger herfor. Områdelederne fortæller bl.a., at de i forlængelsen oftere inddrager børnene i valg af aktiviteter og mad i forbindelse med kolonier mv., og at de i den forbindelse oplever, at børnene i stigende grad udtrykker ønsker og drømme direkte.

3.2.2 Projektets konkrete, deltagerrettede indsatser

Evalueringen af projektets konkrete, deltagerrettede aktiviteter bygger på programmer for weekendkolonierne samt interview med projektledelse, områdeledere, projektmedarbejdere og forældre. På denne baggrund er vurderingen af de enkelte aktivitetstyper følgende:

Weekendkolonier og aktivitetsdage

Der er i forlængelsen som planlagt afholdt færre weekendkolonier end det var tilfældet i det oprindelige projekt. Der er i forbindelse med weekendkolonierne blevet afholdt en række forskellige aktiviteter. Bl.a. har nogle af aktiviteterne medvirket til at flytte projektet fra et venskabsprojekt til et integrationsprojekt ved fx at indeholde besøg på en efterskole, et naturhistorisk museum og byvandring. Endvidere har der på næsten hver weekendkoloni også været fysiske aktiviteter for børnene, såsom fodbold, ridning eller en tur i den lokale svømmehal. Børnene har også som en del af at lære at sætte ord på ønsker og drømme lavet kinesiske lamper, som de har sendt til vejs med håb og drømme for fremtiden. Weekendkolonierne har hovedsagligt haft nogle gennemgående temaer, fx "love", fordi det endelig var blevet forår, og i anledning af det royale bryllup i England, hvorfor børnene skulle til gallafest. Yderligere har nogle af områderne også været på skiferie, hvor børnene har fået muligheden for at stå på ski. Generelt er der dog også meget hygge involveret i weekendkolonierne, hvor børnene ser film og spiser slik og plejer det sociale samvær med hinanden.

Projektmedarbejderne og områdelederne fortæller, at de i stigende grad inddrager børnene i, hvilke aktiviteter weekendkolonierne skal indeholde, ligesom nogle områdeledere har oplevet, at børnene har været glade for at blive inddraget i de praktiske gøremål. Områdelederne kan på den måde

mærke, at børnene er blevet mere fortrolige med at fortælle om egne ønsker og behov, og de har i forbindelse med weekendkolonierne formået at stimulere og inddrage denne evne.

Foruden weekendkolonierne afholdes der forskellige aktiviteter i områderne. Eksempelvis har nogle områder oprettet pige- og drengegrupper, som bliver finansieret af kommunen. Nogle af gruppeaktiviteterne er bl.a., at grupperne overnatter et sted, hvor de laver mad og hygger sig sammen. Derudover har en af grupperne fx også besøgt en keramikker, hvor de har fået lov at lave keramik. I Aarhus har man også forsøgt at oprette en pigegruppe, men på grund af for stor geografisk spredning er det ikke lykkedes. I stedet har man i Aarhusområdet oprettet en forældregruppe, som giver forældrene mulighed for at udveksle erfaringer om hinanden og deres børn. Forældregruppen modtager støtte fra kommunen og er udelukkende for forældrene. I Esbjerg påtænker man at oprette en lignende gruppe.

Familieaktiviteter

Som planlagt er der blevet afholdt færre familieaktiviteter end tidligere. I Esbjerg har man været nødsaget til at bruge meget energi på at få forældrene til at deltage i familieaktivitetsdagene, da forældrene ellers kun har haft lyst til at komme for at spise og snakke. I København har der ligeledes været dårlig opbakning til familieaktiviteterne, eksempelvis kom der kun en forælder til et af de værksteder området afholdte. En af projektmedarbejderne fortæller, hvordan vedkommende oplever, at forældrene har svært ved at se, hvorfor de skal møde op uden deres børn, og at de er nødt til at lokke med mad, før forældrene dukker op. Når de endelig er til aktiviteterne, kan de dog godt lide at være der, fortæller projektmedarbejderen. Det vurderes på den baggrund at have været en god prioritering i højere grad at gennemføre familieaktiviteterne som et tilbud for både børn og forældre i stedet for forældre alene.

Generelt har der i forbindelse med familieaktivitetsdagene været mange udflugter, hvor familierne bl.a. har besøgt en zoologisk have, flere forskellige museer og været ude at skøjte. Derudover har aktiviteterne også kredset omkring deltagernes grønlandske kulturelle baggrund, hvorfor de bl.a. har haft oplæg om grønlandske traditioner og haft besøg af kunstneren Thue Kristiansen, som har malet det grønlandske flag. Hen mod slutningen af projektet har et af temaerne for familieaktivitetsdagene også været at snakke om, hvad der sker efter projektet er afsluttet.

Familielejr

Familielejren blev afholdt fra søndag d. 24. juli til fredag d. 29. juli 2011 og både deltagende børn, deres forældre og søskende havde mulighed for at deltage. Deltagerne på lejren kunne bl.a. deltage

på en fodboldskole eller få instruktion i Zumba. For børn der var 12 år og opefter var der også mulighed for at rappelle en af dagene. Som fællesaktivitet tog alle deltagere en tur på Bakken, ligesom der også blevet afholdt en familiedyst for alle familierne. Forældrene fortæller, at det har været en stor glæde at kunne deltage på familielejrene. De fleste forældre nævner, at det er dejligt at have samvær med andre grønlandske familier. Eksempelvis fortæller en forælder, at det er dejligt at kunne tale grønlandsk, så de ikke behøver oversætte inden i hovedet og tænke på udtale. Forældrene fortæller, at det har stor værdi for dem at have fælles oplevelser med andre grønlandere. Flere af forældrene fortæller, at de kan føle sig isoleret til daglig, hvorfor de synes det er dejligt at være sociale sammen med andre på familielejrene. Desuden synes de fleste, at det er meget positivt at se, hvor glade deres børn er for deres venner i projektet og at have gode oplevelser med deres børn på lejrene.

Løbende opfølgning i tiden mellem aktiviteterne

Samtidig med, at den løbende opfølgning er opprioriteret i forlængelsen, oplever nogle områdeledere, at de, i takt med at børnene får andre støtteforanstaltninger, får endnu mere tid til at forberede sig til møder med kommunen og være endnu mere "skarp" til disse møder og i det hele taget at få arrangeret møderne. Specifikt fortæller en områdeleder, at det er lykkedes at få bevilget flere efterskoleophold, og at det er sket hurtigere end tidligere.

Generelt har kontakten til efterskoler, kostskoler mv. fyldt mere og mere, hvilket sandsynligvis skyldes dels, at børnene bliver ældre og dels, at det har taget noget tid at få de rette støttetiltag sat i værk. En af områdelederne har været nødsaget til at koordinere mellem en efterskole og en kommunal forvaltning, da efterskolens ansatte ikke kunne få kørepenge i forbindelse med møder i kommunen, og UU-vejlederen ikke måtte tage ud af pågældende kommune.

Da projektet i forlængelsen principielt har været under afvikling, har et af områderne benyttet opprioriteringen af den løbende opfølgning til et øget fokus på de sårbare børn. Det er sket ved i endnu højere grad at fokusere på at skaffe andre støttetiltag som fx professionelle mentorer til børnene. En anden områdeleder fortæller, at vedkommende har brugt de øgede ressourcer til opfølgende aktiviteter til at gå endnu grundigere ind i forskellige sager og få snakket med de unge og sagsbehandlerne og generelt være "en betydningsfuld voksen".

I forbindelse med, at flere børn er blevet anbragt udenfor hjemmet, har flere områdeledere oplevet, at forældre "falder ned i et hul" med (øget) misbrug, efter deres børn er blevet anbragt. Områdelederne har i disse tilfælde ikke haft tid til – og det er i øvrigt heller ikke en del af projektet - at fokusere på forældrenes misbrugsproblemer. I stedet har de fokuseret på børnene ved fx at tage samtaler med skoler og forskellige institutioner for at forklare børnenes situation på ordentlig vis.

3.2.3 Projektets konkrete, personalerettede aktiviteter

Da de personalerettede aktiviteter er grundigt evalueret i tidligere evalueringer af projekt "Et godt liv i Danmark" fokuseres her primært på ændringerne i forlængelsen, dvs. på, at der nu afholdes heldagsmøder for både områdeledere og projektmedarbejdere hver anden måned, hvor man tidligere afholdt månedlige heldagsmøder for områdelederne alene.

Projektlederen fortæller, at der er lagt en fast struktur for heldagsmøderne, så hvert møde har sit eget tema med dertilhørende faglige emner og oplæg fra udefra kommende personer. Områdelederne er forud for hvert heldagsmøde blevet involveret i at finde temaer/oplægsholdere til møderne. Hvert projektmøde er desuden blevet afsluttet med en mundtlig evaluering, hvor alle områdeledere og projektmedarbejdere har haft mulighed for at give deres mening til kende. Projektlederen betragter det som væsentligt, at både områdeledere og projektmedarbejdere deltager i heldagsmøderne, så det kan fungere som forum for facilitering af fællesskabet og fælles læring.

Projektlederen vurderer, at strukturen har været god for de faglige diskussioner på møderne, samtidig med at oplæggene har været med til at give områdeledere og projektmedarbejdere nye input og ny energi. Dette bekræftes af projektmedarbejderne, som generelt er meget positive overfor heldagsmøderne – de oplever herigennem at blive anerkendt, involveret og at få en god baggrundsforståelse for projektet.

Områdelederne fortæller derimod, at selvom de er glade for de nye input fra oplægsholderne og for muligheden for faglige dialog og sparring, så bærer møderne præg af, at projektdeltagerne har været i projektet kortere tid. De mener ikke, at diskussionerne når så langt, som de har brug for, da de ofte vender tilbage til diskussioner, som områdelederne allerede har haft på tidligere møder. Dette vil dog være en problemstilling i ethvert projekt eller på enhver arbejdsplads, hvor der kan tænkes en udskiftning i medarbejdergruppen. Områdeledernes behov for ny viden er som tidligere nævnt fra den centrale projektledelse søgt imødekommet ved at give dem mulighed for at komme med forslag til tema/oplægsholder til møderne. Herved har områdelederne fået mulighed for at præge indholdet på møderne ud fra deres egne videnbehov.

Projektlederen mener, at frekvensen på to måneder mellem hvert møde ikke er optimal, og at det samtidigt heller ikke er optimalt med to heldagsmøder hver måned, som det var tilfældet før forlængelsen, da det tager for meget af den tid, der skal bruges på børnene. Et månedligt heldagsmøde vil være mere fordelagtigt.

3.2.4 Samlet vurdering af projektets indhold, indsats og konceptintegritet

Det vurderes, at projektets overordnede tilgang er fulgt tilfredsstillende i projektets forlængelse på trods af enkelte udfordringer, som fremgår af afsnit 3.2.1.

I forlængelsen har der været færre weekendkolonier end i det oprindelige projekt, men dog de weekendkolonier, der var planlagt. Det er lykkedes flere områder at oprette henholdsvis drenge- og pigegrupper og et enkelt sted en forældregruppe. Der er også som planlagt blevet afholdt færre familieaktiviteter end i det oprindelige projekt. Til disse har der været blandet opbakning, hvor enkelte områder har haft svært ved at tiltrække nogle forældre overhovedet. Familielejren, der blev afholdt i 2011, har været afholdt til stor tilfredsstillelse for forældrene i projektet.

I forlængelsen af projektet har der været fokuseret mere på de mest sårbare børn i forbindelse med de løbende opfølgninger mellem aktiviteterne. Dette er sket for at gøre disse børn så klar, som muligt til tiden efter projektet. Derudover har områdelederne også stået for koordination mellem forskellige offentlige instanser, såsom efterskole og kommune, ligesom de har varetaget opgaver med at finde passende kost- eller efterskoler til børnene i projektet. Det vurderes, at områdelederne efter ansættelse af en projektmedarbejder har fået bedre tid til de opfølgende aktiviteter.

I forhold til de personalerettede aktiviteter er den nye mødestruktur med temaer og tilhørende faglige emner, samt oplæg fra udefra kommende personer, en succes blandt både områdelederne og projektmedarbejderne. Dog mener områdelederne, at projektmedarbejdernes deltagelse på møderne ofte hæmmer diskussionerne, men hertil mener projektmedarbejderne, at det er berigende at deltage på møderne. Møderne afholdes kun hver anden måned for at have mere tid til arbejdet med børnene og fordi det er en stor udgift i projektet at samle medarbejdere fra hele landet med en hyppigere frekvens. Områdelederne er blevet inddraget i valg af temaer og oplægsholdere til heldagsmøderne for at sikre, at deres videnbehov imødekommes.

Samlet vurderes det, at alle aktiviteter har været afholdt som planlagt, og at indholdet har fulgt progressionslinjen og aktivt arbejdet med de fokuspunkter, der er opstillet for forlængelsen.

4. RESULTATEVALUERING

I dette kapitel fremstilles resultatevalueringen. Der måles ikke på de resultater, der var opfyldt ved evalueringen i 2010. I stedet fokuseres denne evaluering af forlængelsen på de mere langsigtede effekter, som forlængelsen har haft særligt fokus på. Af nedenstående figur fremgår målpunkterne for evalueringen af forlængelsen.

Brobyggende social kapital

- Børnene skaber relation til områdelederen – ”den første voksne uden for projektet”
- Børnene deltager aktivt i undervisningen i skolen
- Børnene overfører forståelse for strukturer til eget hverdagsliv
- Børnene behersker argumentationskultur i andre rammer (fx skolen)
- Børnene opnår forbedring i faglig trivsel

Selvværd

- Børnene oplever tryghed i samvær og aktiviteter, der muliggør alderssvarende refleksion
- Børnene opnår bevidsthed om egne evner og potentialer
- Børnene skaber relationer med jævnaldrende uden for projektet
- Børnene oplever tryghed i samvær og aktiviteter, der muliggør handling

Sammenbindende social kapital

- Børnene får positive oplevelser med deres mor/far samt andre familier
- Børnene svarer og kontakter selv områdelederen
- Forældrene skaber netværk i positive rammer
- Forældre får erfaring med, hvad positive oplevelser kan gøre for familielivet

Inden evalueringen af disse langsigtede effekter forefindes i næste afsnit en kort opsummering af evalueringen af resultaterne på kort, mellemlang og langt sigt fra evalueringen fra 2010.

4.1 OUTPUT – RESULTATER PÅ KORT, MELLEMLANG OG LANG SIGT

Den samlede overordnede målsætning for projekt "Et godt liv i Danmark" er at afhjælpe målgruppens dobbeltmarginalisering som socialt udsatte og som etnisk minoritet. Såvel hovedtiltag som støttetiltag skal således i hele projektperioden være rettet mod en realisering af denne overordnede målsætning. Det indholdsmæssige fokus i tiltagene skifter imidlertid over tid, således at de løbende forholder sig til den gældende progressionslinje for projektet. I alt skifter fokus i tiltagene seks gange med henblik på at opfylde de seks udviklingstrin, som progressionslinjen foreskriver. Målsætningerne i de seks udviklingstrin fremgår af boksen nedenfor.

Første udviklingstrin: at skabe **kendskab til projektet og lyst til at deltage** blandt målgruppen

Andet udviklingstrin: at **finde styrker og ressourcer** blandt deltagerne – med udgangspunkt i grønlandske børns fortrin hvad angår fysiske og motoriske kompetencer, fysisk udfoldelse, udeliv og oplevelser i naturen

Tredje udviklingstrin: at **udvikle deltagernes historie/verbale og reflekse kompetencer**, dvs. forbedre deltagernes evner til at udtrykke oplevelser, følelser og behov med ord

Fjerde udviklingstrin: at **opdage muligheder i deltagernes nærmiljø**, herunder at give deltagerne kendskab til tilbuddenes eksistens/nærmiljøets muligheder samt at overkomme vanskeligheder med at bruge og overskue dansk infrastruktur

Femte udviklingstrin: at **bryde med isolationen** – både i form af at knytte venskaber med andre deltagere i projektet, men også med andre børn i nærmiljøet via faktisk benyttelse af de eksisterende tilbud. I det "at bryde med isolationen" ligger en række mere individualiserede aktiviteter end i de foregående udviklingstrin, herunder at blive bevidst om egne ønsker og interesser, at få støtte til alle de praktiske foranstaltninger, såsom indmeldelse, kontingent, sportstøj, mental opbakning, støtte til at forstå dansk omgangsform, mv.

Sjette udviklingstrin: at **definere egne behov og drømme** – dvs. støtte til at give deltagernes fremtidsdrømme form og hjælpe deltagerne med at opsøge viden om, hvordan de kan realiseres. Støtten kunne eksempelvis bestå i hjælp til at konkretisere deltagernes uddannelsesønsker eller behov for en bedre mestring af hverdagsituationer i skole eller fritidsliv.

Projektets resultater på kort, mellemlang og lang sigt er evalueret i 2010 med udgangspunkt i den opstillede progressionslinje, som projektets er opbygget efter. Samlet vurderes det, at projektets resultater på kort, mellemlang og lang sigt er tilfredsstillende:

- Målet om at **skabe kendskab til og lyst til at deltage i projektet blandt børn og unge i målgruppen** på projektets første udviklingstrin er i høj grad opfyldt. Både kendskabet til projektet og de deltagende børn og unges engagement i projektet har været stigende gennem projektets løbetid. I 2010 er det endvidere lykket at øge forældrenes deltagelsesprocent til et tilfredsstillende niveau. Børnene giver selv udtryk for stor glæde ved projektet og flere tager selv kontakt til områdelederen mellem lejrene.
- Målet om at **finde styrker og ressourcer blandt deltagerne** på projektets andet udviklingstrin er endvidere realiseret. I 2010 vurderer områdelederne således, at 83 % af deltagerne i meget høj grad eller i høj grad kan bruge egne evner og potentialer inden for projektets aktiviteter, hvilket er en stigning på 43 procentpoint siden 2008. Det bekræftes endvidere af de kvalitative interview med de deltagende børn og unge, hvor de selv fortæller om aktiviteter, de er gode til, fx at tegne eller spille guitar. Flere børn er desuden blevet bedre til at gå i skole, hvilket også anses som en indikator på det overordnede mål med det andet udviklingstrin.
- Målet om at **udvikle deltageres verbale og refleksive kompetencer** på det tredje udviklingstrin er ligeledes opfyldt – dog primært inden for projektets trygge rammer. Områdelederne vurderer således, at 69 % af de deltagende børn og unge i 2010 kan give udtryk for ønsker og behov mod 47 % i 2008, og at 72 % af deltagerne i nogen grad, i høj grad eller i meget høj grad er i stand til alderssvarende refleksion. Målsætningen om, at 75 % deltagerne ifølge deres læreres vurdering har opnået en positiv forandring i deres fortælleevne/fortælleniveau, er desværre ikke opfyldt, da lærerne kun vurderer, at det er gældende for 46 % af børnene. I de kvalitative interview med lærere giver de dog udtryk for, at der er sket en stor udvikling med børnene på dette område.
- Målet om, at **deltagerne skal opdage muligheder i deres nærmiljø** på det fjerde udviklingstrin, er realiseret. 97 % af børnene er selv i stand til at tage offentlige transportmidler, 93 % af deltagerne fungerer i nogen grad, i høj grad eller i meget høj grad i ud-af-huset aktiviteter. 56 % af børnene går til en fritidsaktivitet, og 74 % kommer ifølge deres lærer i skole hver dag. På trods af den kvantitative vurdering af, at børnene kender mulighederne i deres nærmiljø, så vurderer både de ansatte og de frivillige dog, at børnene stadig har et stort behov for hjælp til og støtte i at benytte sig af mulighederne. Der har fx vist sig at være et uforudset stort behov for at hente og følge børnene til fritidsaktiviteter, hvilket muligvis skyldes, at målgruppen er dårligere stillet end først antaget.
- Målet om, at **deltagerne skal bryde med isolationen** på det femte udviklingstrin, er delvist realiseret. Det er i høj grad lykket for børnene at skabe relationer og netværk inden for projektets rammer, men ifølge lærernes vurderinger er der stadig et stykke vej før børnene får opbygget mere faste relationer i deres nærmiljø (dvs. til børn og voksne uden for projektet). Mens områdelederne vurderer, at 74 % af børnene i høj grad eller i meget høj grad har knyttet venskaber med andre børn i projektet, og 77 % af børnene i høj grad eller i

meget høj grad har en tillidsfuld relation til ansatte i projektet, vurderer lærerne, at 66 % af børnene altid eller næsten altid leger med andre børn fra klassen i skoletiden, og kun 15 % uden for skoletiden. Børnene giver selv udtryk for, at de sociale relationer, de har opnået i projektet, er noget af det de værdsætter højest ved projektet. Lærernes vurdering af børnenes sociale relationer i nærmiljøet kan tyde på, at der er brug for mere tid for denne målgruppe for at opnå dette mål.

- Målet om, at **deltagerne skal blive bedre til at definere egne behov og drømme**, på sjette udviklingstrin er realiseret. Det fremgår tydeligt af programmer for weekendkoloniprogrammerne, at der er arbejdet aktivt med dette tema i 2010, ligesom interview med områdeledere, weekendmedarbejdere og børnene selv viser, at der er sket en markant udvikling med mange af børnene på dette område. Der er dog stadig et udviklingspotentiale for mange af børnene, hvilket ikke er overraskende, eftersom det er det sidste udviklingstrin.

4.2 OUTCOME – LANGSIGTEDE EFFEKTER

I dette afsnit evalueres effekterne af forlængelsen af projekt "Et godt liv i Danmark" med særligt fokus på de effekter, som i 2010-evalueringen ikke var fuldt tilfredsstillende (se afsnit 0 for uddybning).

4.2.1 Brobyggende social kapital

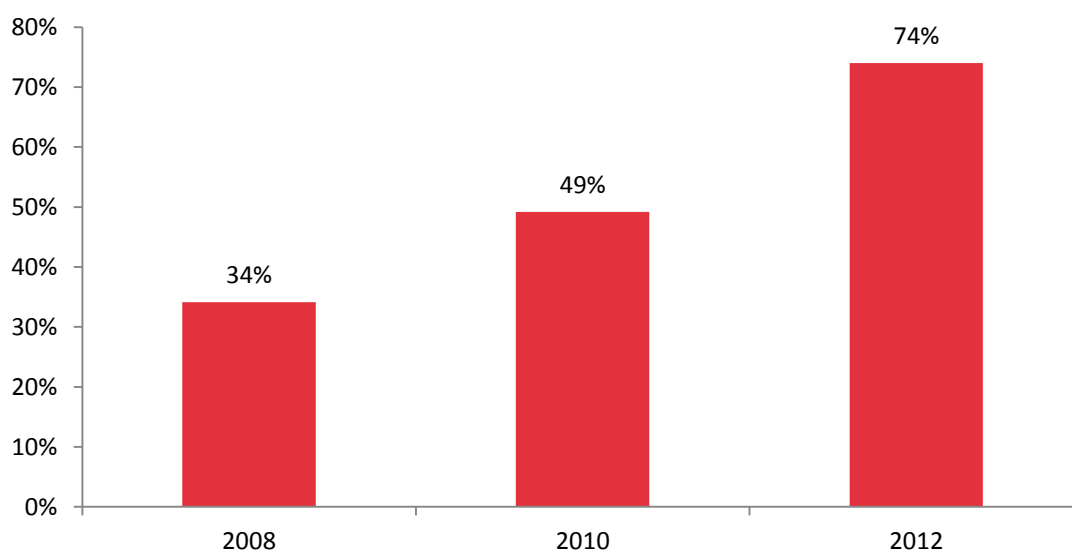
I følgende afsnit vil vi belyse, hvorvidt det gennem projektet er lykkedes at få børnene til at skabe brobyggende social kapital. Den brobyggende sociale kapital er afgørende for, at projektet genererer langsigtede effekter for børnene, idet børnene herigennem opnår evne til at skabe og fastholde tillidsfulde relationer til børn og voksne i deres liv samt forstår og anvender strukturer i hverdagslivet. I nedenstående boks opsummeres målepunkterne for brobyggende sociale kapital.

- Børnene skaber relation til områdelederen – "den første voksne uden for projektet"
- Børnene deltager aktivt i undervisningen i skolen
- Børnene overfører forståelse for strukturer til eget hverdagsliv
- Børnene behersker argumentationskultur i andre rammer (fx skolen)
- Børnene opnår forbedring i faglig trivsel

Som det fremgår af figur 1 nedenfor er andelen af børn, der tager kontakt til områdelederen mellem kolonierne steget fra 34 % i 2008 til 74 % i 2012, hvilket næsten er en opfyldelse af det opstillede mål

på 75 %. Dette bekræftes af både projektmedarbejdere og områdeledere, som beskriver børnene som værende mindre lukkede, end de før har været. Den store stigning i børn, der selv tager kontakt til områdelederen, skyldes delvist, at nogle af børnene i projektet har en alder, hvor det har været mest naturligt at kontakten sker gennem deres forældre/forælderen, hvorfor de har haft en vis modenhed/alder, før de selv har taget direkte kontakt til områdelederne.

Figur 1: Andel børn der i meget høj, høj eller nogen grad tager kontakt til områdelederen mellem kolonierne

Som tabel 6 nedenfor viser, har børnene også haft en positiv forandring i deres evne og lyst til at fortælle siden projektstarten.

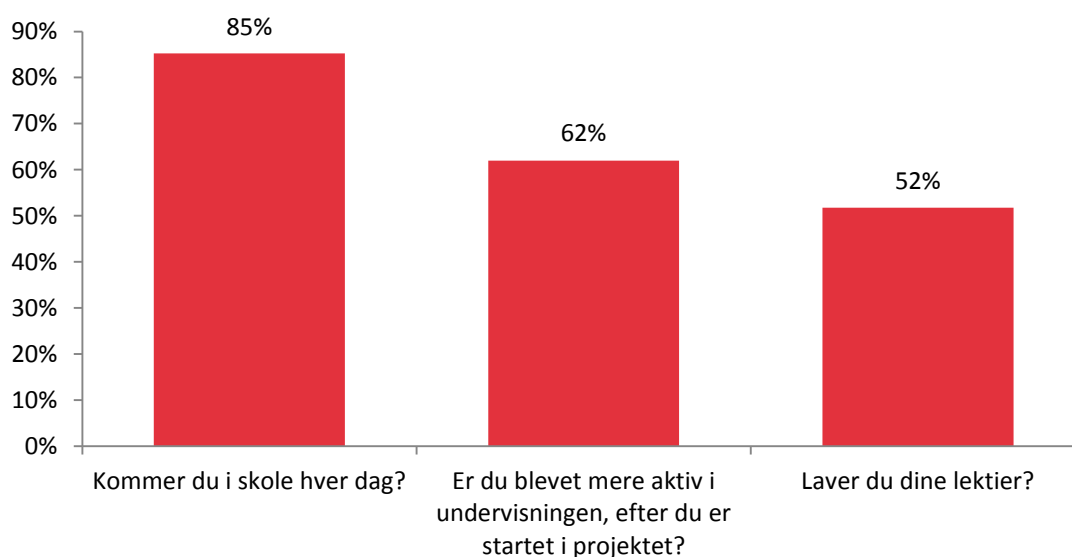
Tabel 6: Oplever du en positiv forandring i barnets fortælleevne/fortællelyst siden projektstart? (områdelederens vurdering)

	Andel
I meget høj grad	40 %
I høj grad	26 %
I nogen grad	32 %
I ringe grad	4 %
Slet ikke	0 %
Ved ikke	0 %

Næsten halvdelen af børnene har udvist en positiv forandring i meget høj grad, og næsten alle børn (98 %) oplever en positiv forandring i deres evne og lyst til at fortælle i minimum nogen grad. Dette mere end opfylder målet på 75 %. Børnenes øgede lyst og evne til at fortælle understreges også af projektmedarbejderne, som fortæller, at børnene er blevet bedre til at sætte ord på, hvad de gerne vil have, fx hvis de er på restaurant eller lignende.

Nedenstående figur 2 illustrerer en høj grad af deltagelse i skolen for børnene i projektet. Efter forlængelsen angiver 85 % af børnene, at de kommer i skole hver dag eller næsten hver dag, 62 % at de er blevet meget bedre eller bedre til at deltage mere aktivt i undervisningen, efter de er startet i projektet, og 52 % angiver, at de laver deres lektier altid eller næsten altid. Det er alt sammen en forbedring siden evalueringen i 2010, selvom det i forhold til det oprindelige mål på 75 % for alle tre spørgsmål endnu kun er delvist tilfredsstillende. Når målet ikke er helt opnået skyldes det, som tidligere nævnt, at deltagerne har været markant dårligere stillet end først antaget. Den meget positive udvikling taget i betragtning, vurderes det samlet at være positive langsigtede effekter.

Figur 2: Andel af børn der kommer i skole hver dag eller næsten hver dag, andel børn der deltager aktivt i meget bedre eller bedre grad samt andel børn der laver lektier altid eller næsten altid

Den positive udvikling skyldes sandsynligvis flere af de andre mål, som fx at børnene er blevet mere åbne, i højere grad end tidligere etablerer relationer til voksne og andre børn og – som det fremgår senere i dette afsnit – at børnene har forbedret evnen til at reflektere over egne ønsker og behov. Samlet er det en indikator for, at det er lykkedes børnene at overføre strukturer til eget hverdagsliv.

En af de interviewede sagsbehandlere tilskriver Foreningen Grønlandske Børn en stor del af æren for, at børnene har en mere stabil og regelmæssig skolegang. Vedkommende fortæller om et konkret eksempel, hvor en pige i projektet var over tre år på samme kostskole, hvilket sagsbehandleren ikke vurderer, ville være sket uden Foreningen Grønlandske Børn.

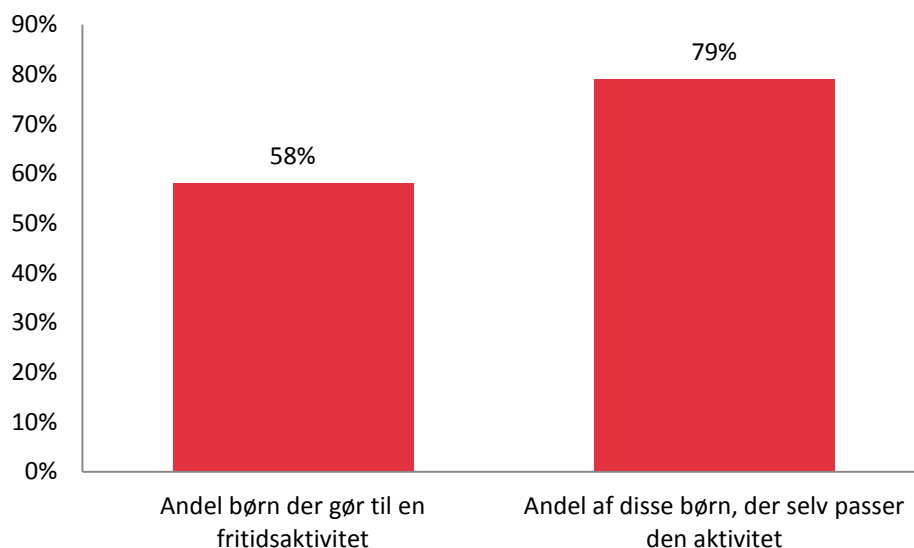
Som det fremgår af nedenstående tabel 7 **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.**, vurderer to tredjedele af børnene dog også selv, at de fagligt klarer sig bedre eller meget bedre i skolen, efter de er startet i projektet.

Tabel 7: Synes du selv, at du fagligt klarer dig bedre i skolen, efter du er startet i projektet? (børnenes egne besvarelser)

	Andel
Meget bedre	31 %
Bedre	33 %
Det samme	16 %
Dårligere	0 %
Ved ikke	0 %

Nogle af forældrene fortæller, at deres børn, som har haft koncentrationsbesvær i skolen, har fået redskaber af Foreningen Grønlandske Børn, der har hjulpet barnet til at være mere rolig i skolen, og deraf også koncentrere sig mere om det faglige indhold i skoledagen.

Af nedenstående figur 3 fremgår det, at over halvdelen af børnene i projektet (58 %) går til en fritidsaktivitet uden for projektet. Dette opfylder således det opstillede mål om, at 50 % af børnene skal gå til en fritidsaktivitet. Figuren viser endvidere, at 79 % af disse børn selv passer fritidsaktiviteten, hvilket er en væsentlig indikator for, at børnene har opdaget muligheder i deres nærmiljø og formår at overføre strukturer til deres hverdag.

Figur 3. Andel børn der går til en fritidsaktivitet og andel heraf, som selv passer aktiviteten

Nogle af forældrene oplever, at det er lettere for børnene at snakke med en voksen, der ikke er deres forælder, om hvad de godt kunne tænke sig at gå til af fritidsaktiviteter. Hvis de selv som forældre spørger eller foreslår ting, siger barnet bare ja, uden reelt at forholde sig til det – eller vil måske ikke alligevel, når de skal af sted. En anden forælder fortæller eksempelvis, at vedkommendes datter går til svømning, hvilket Foreningen Grønlandske Børn støtter hende i ved at følge hende til derhen.

Evalueringen viser således tydeligt, at det i forlængelsen af projekt "Et godt liv i Danmark" er lykkedes at skabe de mere langsigtede effekter, som knytter sig til brobyggende social kapital, herunder viser evalueringen tydelige tegn på, at børnene nu formår at overføre strukturer til egen dagligdag, hvilket bl.a. resulterer i mere engagement i skolen.

4.2.2 Selvværd

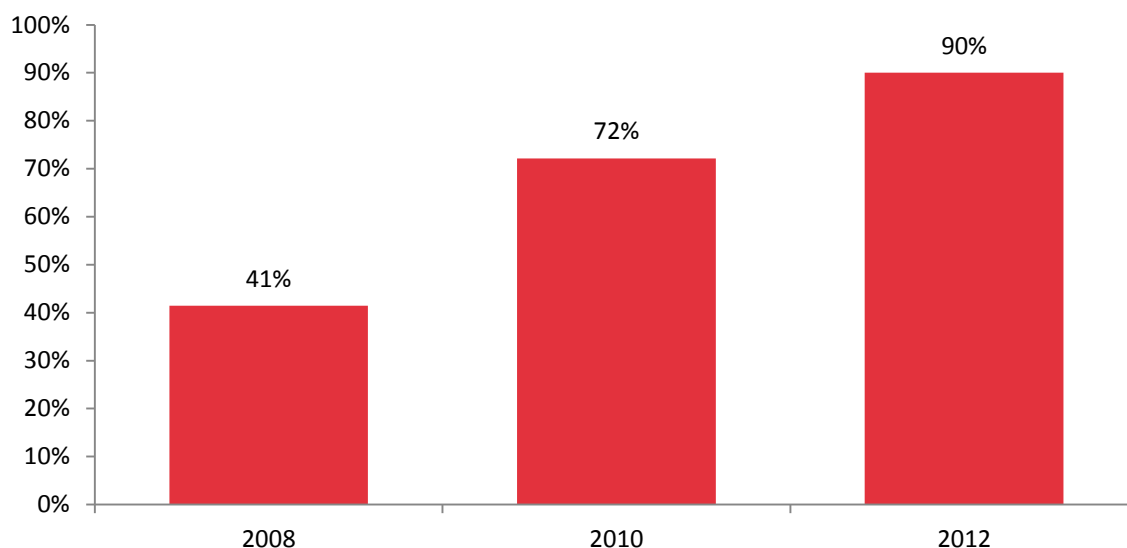
I følgende afsnit vil der blive fokuseret på børnenes selvværd, som betragtes som en væsentlig forudsætning for, at projektets effekter forankres. Målepunkterne herfor fremgår af nedenstående boks.

Selvværd

- Børnene oplever tryghed i samvær og aktiviteter, der muliggør alderssvarende refleksion
- Børnene opnår bevidsthed om egne evner og potentialer
- Børnene skaber relationer med jævnaldrende uden for projektet
- Børnene oplever tryghed i samvær og aktiviteter, der muliggør handling

Figur 4 viser udviklingen i børnenes evne til at reflektere over egne behov og ønsker. Dvs. deres evne til at sætte ord på, hvad de gerne vil have eller begrunde følelser og reaktioner.

Figur 4: Udvikling i andel af børn der kan reflektere over egne behov og ønsker

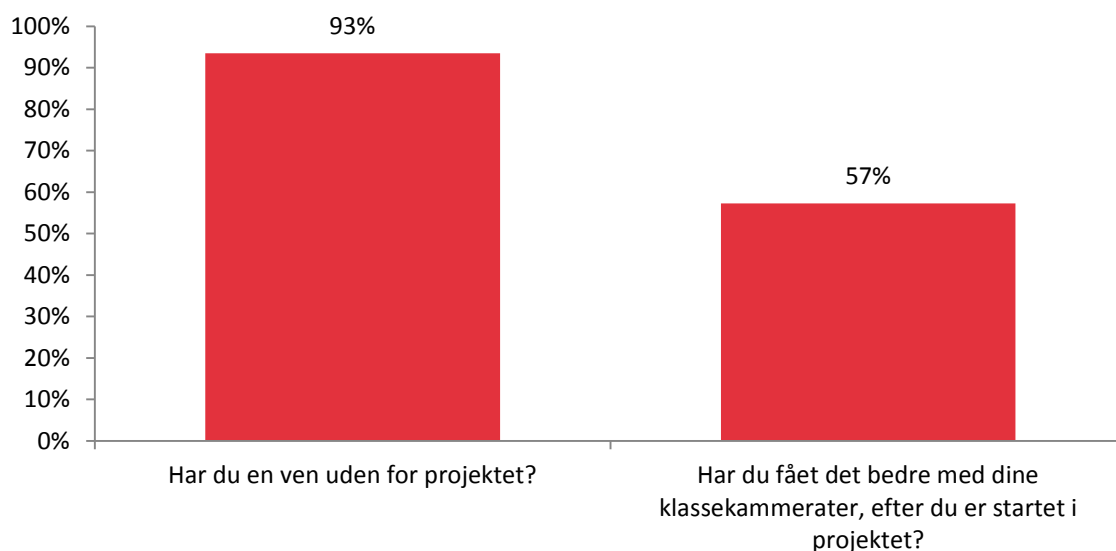
Som figuren viser, er der sket en meget stor positiv udvikling i børnenes evne til at reflektere over egne behov og ønsker. I 2008 var det således 41 % af børnene i 2008, der i meget høj, høj eller nogen grad kunne reflektere over egne behov og ønsker, mens dette tal nu er 90 %, hvilket er markant over målet på 75 %. Dvs., at ni ud af ti børn i projektet er i stand til at reflektere over egne behov og ønsker. Et af de tiltag, der har været i projektet for at gøre børnene i stand til at reflektere er fx, at deltagerne i en weekendkoloni ved koloniens afslutning tager en runde, hvor hvert barn skal fortælle to gode og to dårlige ting ved kolonien. Hvis børnene har svært ved at formulere de gode og dårlige ting, hjælper projektmedarbejderen ved at sætte ord på, hvad vedkommende selv har oplevet, at barnet reagerede positivt eller negativt på. Det er således i høj grad lykkedes at skabe

tryghed i forlængelsen og støtte og hjælpe børnene med at udvikle evnen til at reflektere over ønsker og behov og give udtryk for dem.

Selv værd kan også måles i om børnene har formået at skabe relationer udenfor projektet, og hvordan deres trivsel er i deres skole eksempelvis. Figur 5 belyser disse to punkter.

Af figur 5 nedenfor fremgår det, at 93 % af børnene i projektet har fået en ven udenfor projektet. Niveaulet ligger altså over målet på 90 %. Dertil har næsten tre femtedele (57 %) fået det bedre med deres klassekammerater, efter de er startet i projektet. Dette tal ligger dog under målet på 75 %.

Figur 5: Andel børn der har en ven udenfor projektet, samt andel af børn, der har fået det meget bedre eller bedre med deres klassekammerater

En sagsbehandler fortæller, at de to piger, vedkommende har været tilknyttet, begge har danske venner i det område de bor, selvom det dog ikke er nære relationer. Desuden har den ældste af de to piger fået skabt nogle nære relationer på det anbringelsessted, hun er på. En projektmedarbejder fortæller, at det er forskelligt fra barn til barn, hvor let de har ved at skabe relationer udenfor projektet, men projektmedarbejderne vurderer, at alle børn generelt har hævet deres bundniveau. Det kan også eksemplificeres med en af projektmedarbejdernes oplevelse med en pige, der kom på kostskole om tirsdagen, og allerede om fredagen var med til at spille fodbold med de andre elever, og derfor ikke havde tid til at snakke, da projektmedarbejderen ringede for at høre, hvordan det gik. Derudover nævner forældrene i fokusgruppeinterviewet, at de fleste af børnene i projektet snakker

mere dansk end de snakker grønlandsk, hvilket også gør, at de har nemmere ved at skabe relationer til andre udenfor projektet, som ikke er grønlandske.

Overordnet vurderes det derfor, at børnene ved at være med i projektet har fået mere selvværd, hvilket har resulteret i, at de bl.a. har fået venner udenfor projektet, og at de kan reflektere over egne behov og ønsker.

4.2.3 Sammenbindende social kapital

Den sammenbindende sociale kapital omhandler i høj grad forældreinddragelsen og børnenes relation til forældrene. Målepunkterne for den sammenbindende sociale kapital opsummeres i nedenstående boks.

Sammenbindende social kapital

- Børnene får positive oplevelser med deres mor/far samt andre familier
- Børnene svarer og kontakter selv områdelederen (se afsnit 4.2.1)
- Forældrene skaber netværk i positive rammer
- Forældre får erfaring med, hvad positive oplevelser kan gøre for familielivet

Som det fremgår af tabel 8 nedenfor deltog 26 familier med tilknytning til "Et godt liv i Danmark", bestående af i alt 52 børn og 27 forældre i familielejren i 2011. Tallene ligger over målet på 75 %.

Tabel 8: Antal deltagende familier, børn og forældre på familielejren

Antal deltagende i familielejren	
Familier	26
Børn	52
Forældre	27

Familielejren værdsættes højt af de deltagende forældre. De nævner bl.a. følgende årsager:

- Samvær med andre grønlandske familier er et kærtkomment afbræk fra en for mange isoleret hverdag
- Mod til mere, fordi de føler sig trygge sammen med de andre grønlandske familier

- Både børn og forældre har stor glæde af at få positive oplevelser med hinanden, hvilket de ikke altid har så gode muligheder for i hverdagen

For de fleste forældre er det således samværet og glæden, der er i centrum på familielejrene, men de værdsætter også oplevelsen af at være sammen med ligesindede, som forstår deres situation og som de eventuelt kan sparre med.

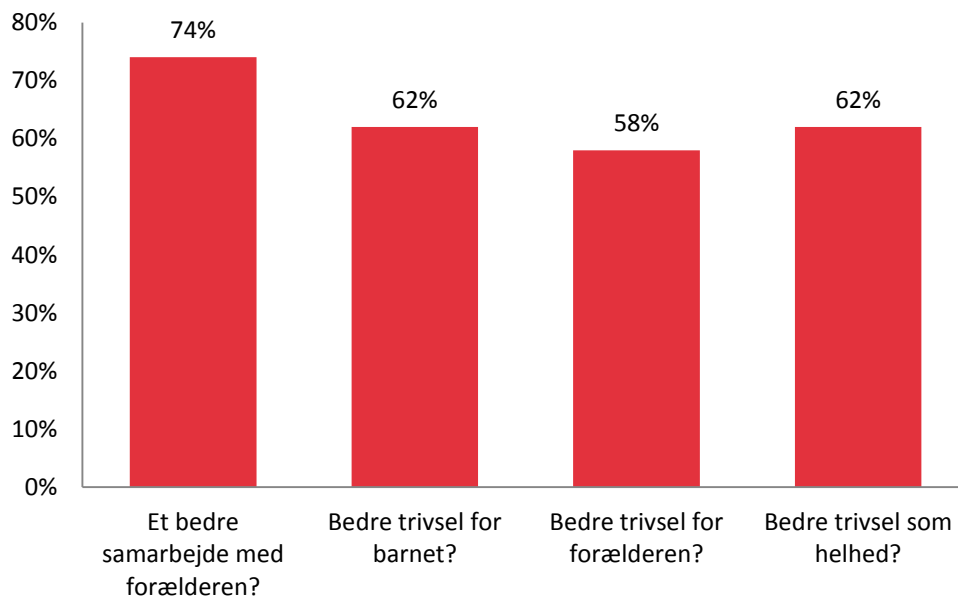
I tabel 9 opsummeres forældrenes deltagelsesprocent ved disse familieaktivitetsdage.

Tabel 9: Forældrenes deltagelse i familieaktiviteterne

Forældredeltagelse i familieaktiviteterne	
2010	62 %
2011	55 %
2012	60 %

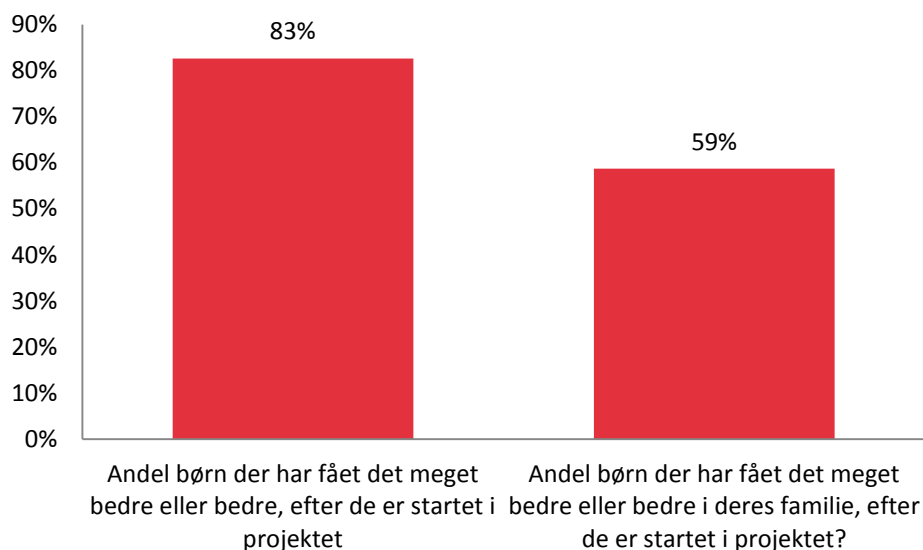
Som det fremgår af tabellen, har der været et lille fald i deltagelsesprocenten fra starten til slutningen af forlængelsen. Tallet ligger i 2012 dog stadigvæk pænt over målet, som er at halvdelen af forældrene skal deltage i familieaktiviteterne. Nogle områder har forsøgt sig med holde oplæg om forskellige temaer. Et konkret oplæg har været om hvordan det er at vokse op med en psykisk syg forælder, hvilket har givet både forældrene og børnene indsigt i, hvorfor de reagerer, som de gør. Overordnet har det vigtigste for forældrene ifølge dem selv dog været det at komme hen og snakke med de andre forældre og hygge sig med dem.

Som nedenstående figur 6 viser, vurderer områdelederne, at det øgede forældresamarbejde har haft væsentlig betydning, idet det har medført bedre forældresamarbejde i 74 % af tilfældene, bedre trivsel for både barn og forældre samt i det hele taget i over halvdelen af tilfældene.

Figur 6. Har det øgede forældresamarbejde i meget høj grad, i høj grad eller i nogen grad betydet....

Som det fremgik af afsnit 4.2.1 tager trefjerdedele af børnene selv kontakt til områdelederen mellem kolonierne, ligesom godt halvdelen (62 %) ifølge områdelederne har en fortrolig relation til en voksen (ikke forældre), når projektet stopper. Til sammenligning er der 83 % af børnene selv, som svarer ja til, at de har en voksen uden for projektet, som de kan tale med, når de har det svært (ikke forældre). Samlet indikerer det, at børnene gennem projektet har tillært evnen til at indgå i og fastholde tillidsfulde relationer til voksne.

Når man spørger børnene, peger deres deltagelse i projektet ligeledes på øget trivsel (jf. figur 7 nedenfor): 83 % af børnene svarer, at de har fået det meget bedre eller bedre, efter de er startet i projektet og 59 % af børnene svarer, at de har fået det meget bedre eller bedre i deres familie, efter de er startet i projektet.

Figur 7. Børnenes trivsel efter de er startet i projektet (børns egne besvarelser)

Fra interviewet med forældrene ved vi desuden, at den løbende opfølgning fra projektets side har stor betydning for forældrene og familiernes trivsel. Forældrene fortæller, at det var et chok for dem at flytte til Danmark, fordi de var uforberedte på, hvor anderledes det er at bo i Danmark. De nævner særligt følgende udfordringer:

- Det offentlige system er helt anderledes – ikke mindst fordi det er meget større. I Grønland går man ind på det, der svarer til Borgerservice, og bliver der henvist til en sagsbehandler, som kan hjælpe én med det, man har brug for. I Danmark er der mange forskellige indgange, og man taler med forskellige personer om beskæftigelse, bolig, familie, børn mv. det gør det svært og uoverskueligt at gennemskue, hvor man skal henvende sig med de forskellige problemer
- Flere forældre har oplevet, at den uddannelse de har taget i Grønland ikke kan bruges i Danmark. De oplever desuden altid, at der er en jobmulighed i Grønland, mens arbejdsløshed for mange er en ny situation. Mange har aldrig været i kontakt med det offentlige system, før de flyttede til Danmark
- Alt er større i Danmark – også byerne. Det gør det sværere at skabe sociale relationer og fx at købe ting, man mangler. På Grønland køber man alt, man mangler ét sted, men i Danmark skal man i forskellige butikker, hvis man skal have skruer, mælk og børnetøj. Det kan være uoverskueligt at finde ud af, hvor man kan købe forskellige ting
- Kulturen er meget forskellig i Grønland og i Danmark. Forældrene oplever, at man i Danmark forventes at 'råbe højt' – hvis man ikke gør det, bliver man betragtet som asocial og måske arrogant

- På Grønland vægter skriftlighed højt i skolen, og man kan således klare sig fint karaktermæssigt uden at deltage så meget i det mundtlige. Men i Danmark vægter det mundtlige højt, hvilket betyder, at børn med sprogvanskeligheder eller grønlandske børn, som qua deres kultur ikke 'råber højt', er dårligt stillet

Samlet betyder det, at mange af forældrene har oplevet at blive kategoriseret som indadvendte, asociale, uvidende, fagligt svage, ressourcetsvage forældre, og at deres børn også får sværere ved at begå sig. For mange har det været overraskende at blive opfattet som ressourcetsvage mennesker med stor brug for offentligt bistand. De har alle oplevet, at det har været afgørende for dem og deres familier, at de har fået Foreningen Grønlandske Børns hjælp og støtte til at forstå den danske kultur og særligt det offentlige system.

Samlet peger evalueringen således på, at det i forlængelsen i høj grad er lykkedes at skabe en forældreinddragelse, der giver forældre og børn positive oplevelser med hinanden og andre familier, og dermed erfaring med, hvad positive fælles oplevelser kan betyde for familielivet. Samtidig er det – særligt i forlængelsen – lykkedes at facilitere positive netværk mellem forældrene, ligesom børnene har etableret tillidsfulde relationer til voksne inden- og udenfor projektet. De mere langsigtede effekter i form af sammenbindende social kapital er således skabt gennem forlængelsen.

4.3 SAMLET VURDERING AF RESULTATER OG EFFEKTER

Målene i de seks udviklingstrin, jævnfør afsnit 4.1, var i 2010 alle opfyldt mere eller mindre tilfredsstillende. Det eneste udviklingstrin, der kun var delvist realiseret er målet om at deltagerne skal bryde med isolationen. Her var der i 2010 endnu et stykke vej før børnene fik opbygget mere faste relationer i deres nærmiljø. Nærværende evaluering af forlængelsen peger til gengæld på, at det i vid udstrækning er lykkedes i forlængelsen.

I forhold til den brobyggende kapital er fokuspunkterne opfyldt tilfredsstillende. Den øgede kontakt på barnets initiativ mellem kolonierne viser, at børnene i højere grad skaber relation til områdelederen. Børnenes deltagelse i undervisningen er også blevet stimuleret af at være med i projekt "Et godt liv i Danmark". De interviewede sagsbehandlere nævner Foreningen Grønlandske Børn som en stor kilde til en mere regelmæssig og stabil skolegang, og samtidig viser tallene at børnene efter projektstart kommer oftere i skole, er blevet aktive i undervisningen samt oftere laver deres lektier. Over halvdelen af børnene i projektet deltager således også i en fritidsaktivitet, hvilket understreger deres evne til at skabe relation uden for projektet. Desuden fremgår det, at børnene både klarer sig bedre fagligt i skolen og samtidig oplever en positiv forandring i deres fortællerevne og fortællelyst. Børnene er altså igennem projektet blevet stimuleret til at kunne udtrykke egne

behov og ønsker, hvilket sandsynligvis også har hjulpet dem til at klare sig bedre fagligt i skolen. Evalueringen peger således på, at det er lykkedes børnene at overføre strukturer til deres egen dagligdag.

Fokuspunkterne omkring børnenes selvværd er også blevet opfyldt tilfredsstillende. Dette er bl.a. udtrykt ved, at børnenes evne til at reflektere over egne behov og ønsker er steget markant gennem projektet, og at ni ud af ti i dag er i stand til at reflektere over deres behov og ønsker. Yderligere har næsten alle børn i projektet fået en ven uden for projektet siden dets opstart. Dertil har næsten tre femtedele fået det bedre med deres klassekammerater, efter de er startet i "Et godt liv i Danmark". Begge forhold er indikatorer på, at børnene har fået bedre selvværd og derfor får skabt og fastholdt sociale relationer til andre børn.

Med hensyn til fokuspunkter omkring den sammenbindende sociale kapital er disse ligeledes blevet opfyldt. Dette ses bl.a. ved, at forældrenes deltagelsesprocent i familieaktiviteterne er et stykke over det niveau, som har været målet. Både familieaktiviteterne og familielejrene har gjort, at forældrene og børnene har været sammen om at skabe nogle positive oplevelser. Familieaktiviteterne har også været positive for forældrene på den måde, at de har fået noget socialt samvær med andre grønlandske familier, da de ellers til tider godt kan føle sig en smule isoleret.

Mens 2010-evalueringen pegede på, at projektet var lykkedes med at blive et venskabsprojekt, viser nærværende evaluering, at det i forlængelsen også er lykkedes at etablere projektet som et integrationsprojekt. Langt størstedelen af børnene har nu relationer til andre børn og voksne uden for projektet, et flertal trives bedre i skolen og går til en fritidsaktivitet. En stor del af disse børn passer i øvrigt selv deres fritidsaktivitet. Samlet vurderes det derfor at være langt mere sandsynligt, at børnene kan fortsætte den positive udvikling, når projektet stopper, end det ville have været tilfældet uden forlængelsen. Det vurderes på den baggrund, at de valgte fokuspunkter for forlængelsen, herunder særligt det øgede fokus på forældreinddragelsen, den løbende opfølgning og samarbejdet med kommunerne, har medført de ønskede resultater og effekter.

5. SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER

I dette kapitel præsenteres de samfundsøkonomiske effekter af "Et godt liv i Danmark" inklusive forlængelsen. I afsnit 5.2 vil vi beskrive fire livsscenarier og de forbundne nettoudgifter for et socialt udsat barn, såfremt dette ikke får hjælp. Dernæst vil vi belyse tre livsscenarier for et socialt udsat barn, såfremt dette får hjælp og får et "almindeligt" liv og nettoindtægterne ved disse livsscenarier. I afsnit 5.3 vil vi redegøre for tre sociale indsatser og de hermed forbundne udgifter i forbindelse med "Et godt liv i Danmark", der kan hjælpe et socialt udsat barn med at få et "almindeligt" liv. I afsnit 5.4 vil vi beregne om en investering i de sociale indsatser er rentabel eller ej, og hvilken succesrate der skal til, før investeringen i de sociale indsatser er fordelagtig, og derved giver en samfundsøkonomisk gevinst. Beregningerne baseres på rapporten "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge" (Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010, CASA).

Først vil vi dog i afsnit 5.1 argumentere for, at de grønlandske børn i "Et godt liv i Danmark" er socialt udsatte og dermed i risiko for at få et "dårligt" voksenliv.

5.1 DELTAGERNES POSITION SOM SOCIALT UDSATTE

To undersøgelser foretages af SFI¹ beskriver en række domæner, som er afgørende for, hvorvidt et barn eller en ung er socialt udsat og en række risikofaktorer, som øger risikoen for, at et barn kommer i social foranstaltning. Med udgangspunkt heri vil vi i dette afsnit vise, at deltagerne i "Et godt liv i Danmark" er i denne risikogruppe.

Ottosen m.fl.² beskriver otte velfærdsdomæner med betydning for børns og unges velfærd og trivsel:

¹ Lausten, Mette, Helle Hansen og Alva Albæk Nielsen 2010: "Udsatte børnefamilier i Danmark". København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd

Ottosen, Mai Heide, Dines Andersen, Lisbeth Palmhøj Nielsen, Mette Lausten og Sofie Stage 2010: "Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010". København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd

² Ottosen, Mai Heide, Dines Andersen, Lisbeth Palmhøj Nielsen, Mette Lausten og Sofie Stage 2010: "Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010". København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd

1. **Materiel velfærd:** Elementære velfærdsgoder, husstandsindkomst mv.
2. **Boligforhold, mobilitet og lokalområder:** De fysiske rammer, der omgiver børn og unge
3. **Helbred og sikkerhed:** Her tales om børn og unges helbred og sikkerhed, for eksempel udtrykt ved andele børn og unge, der har været på skadestuen mindst én gang årligt eller andele børn og unge, der ikke er blevet vaccineret mod mæslinger, fåresyge og røde hunde
4. **Dagpasning og uddannelse:** Hvordan børn og unge er indrulleret i dagpasning og uddannelse
5. **Børn og unges sociale netværk og relation** i både nær- og fjernmiljø
6. **Adfærd og livsstil:** Her tales om børn og unges adfærd og livsstil udtrykt ved eksempelvis andele der har fået abort, andele der har prøvet rusmidler, eller andele der spiser fastfood mere end én gang om ugen
7. **Fritid og medborgerskab:** Antallet af kulturoplevelser, børnenes og de unges arbejdsliv og deres politiske deltagelse
8. **Subjektiv trivsel:** Børn og unges egen vurdering af, hvordan de har det på forskellige områder såsom helbred, uddannelse og generel tilfredshed med livet

Ottosen m.fl. foreslår en kritisk grænse på tre domæner, hvilket vil sige, at man kan karakterisere børn og unge som socialt udsatte, marginaliserede eller ekskluderede, hvis de er ekskluderet på tre eller flere af de otte domæner. Samtidig peger Ottosen m.fl. på, at der er markant forskel på børn (3-11-årige) og unge (15-19-årige), som betyder, at man eventuelt bør sætte grænserne mere restriktivt for den yngste gruppe, således at de betragtes som socialt udsatte, hvis de falder ud på mere end et domæne.

Lausten m.fl.³ præsenterer fem risikofaktorer, som i særlig grad forøger risikoen for, at et barn kommer i foranstaltning. Disse fem faktorer er:

- "Mor bor ikke i kernefamilie"
- "Mor er dømt for kriminalitet"
- "Mor er på pension (oftest førtidspension) eller kontanthjælpsmodtager"
- "Mor har ingen uddannelse eller har kun grundskolen som højeste fuldførte uddannelse"
- "Mor bor under dårlige boligforhold, enten i 'privat udlejet etagebyggeri med mangler' eller i 'andet'"

³ SFI 2010: "Udsatte børnefamilier i Danmark" foretaget af SFI i 2010.

I nedenstående tabel opsummeres de karakteristika ved deltagerne i "Et godt liv i Danmark", som er identificeret og dokumenteret i tidligere evalueringer⁴. Med udgangspunkt i nedenstående tabel og målgruppedefinitionen i afsnit 3.1.1 vil vi nu belyse, hvorledes børnene i projektet kan siges at være socialt udsatte.

Tabel 10: Målgruppekarakteristika for børnene i projektet (se 2008-evaluering)

Karakteristika	Andel
Barnet er mellem 6 og 16 år	100 %
Barnet lever i social isolation	62 %
Barnet er af grønlandsk herkomst	100 %
Barnet har vanskeligt ved at begå sig fagligt og socialt ift. skole, fritidsaktiviteter og nærmiljø	66 %
Barnets forælder er enlig forsørger på overførselsindkomst	72 %
Barnet har danske sprogvanskeligheder	45 %
Barnet oplever/har oplevet alkohol- og/eller stofmisbrug i hjemmet	73 %
Barnet oplever fordomme og mobning	51 %
Barnet oplever/har oplevet vold i hjemmet	59 %
Barnet er uvant med at udtrykke egne følelser og behov verbalt	78 %
Barnets familie lever i social isolation	61 %
Barnets reaktionsmønster ift. svigt og utryghed er indadvendt	73 %
Barnets forælder lider af psykiske traumer	39 %
Barnet har lavt selvværd	76 %

Ved at sammenholde karakteristika for deltagerne i projektet med domænerne finder vi at børnene passer ind på i hvert fald fire af de otte domæner:

- **Materiel velfærd:** Det fremgår af tabellen at 72 % af børnene i projektet har en enlig forælder på overførselsindkomst, hvilket indikerer at der er lav velstand i familien
- **Dagpasning og uddannelse:** Det fremgår af tabellen, at 66 % af børnene har vanskeligt ved at begå sig fagligt og socialt i forhold til skolen, fritidsaktiviteter og nærmiljø. Derudover har næsten halvdelen af børnene besvær med at tale dansk, hvilket yderligere besværliggøre deres evne til at begå sig fagligt og socialt
- **Sociale relationer:** Af tabellen fremgår det, at 62 % lever i social isolation, derudover møder børnene også fordomme og mobning. Dertil er de uvant med at udtrykke egne følelser og

⁴ Epinion for Foreningen Grønlandske Børn 2010: "Et godt liv i Danmark. Evalueringsrapport 2010".

behov verbalt. Familien er også præget af mangel på grænser, struktur og forudsigelighed, og samtidig er en stor del af forældrene enlige, eller ikke sammen med den anden biologiske forælder mere

- **Adfærd og livsstil:** 73 % oplever/har oplevet alkohol- og/eller stofmisbrug i hjemmet

I henhold til de fem risikofaktorer passer målgruppen ind på i hvert fald to ud af fem risikofaktorer:

- "Mor bor ikke i kernefamilie", da en stor del af forældrene er enlige, eller ikke sammen med den anden biologiske forælder mere
- "Mor er på pension eller kontanthjælpsmodtager", da det fremgår af tabellen, at 72 % er på overførselsindkomst

På den baggrund kan vi konkludere, at deltagerne i "Et godt liv i Danmark" ved optagelse i projektet er socialt udsatte og i risiko for sociale foranstaltninger. På den baggrund vurderes der at være en betydelig risiko for, at børnene uden en inkluderende indsats vil få et af de "dårlige" voksenliv, som beskrives i næste afsnit, hvor der også beskrives tre alternative "almindelige" liv.

5.2 FIRE "DÅRLIGE" LIV OG TRE "ALMINDELIGE" LIV

I dette afsnit beskrives de fire "dårlige" liv, som børnene antages at være i risiko for at få, hvis der ikke gøres en indsats og de tre "almindelige" liv, som de antages at kunne opnå, hvis der omvendt gøres en indsats. De syv cases er udviklet af CASA i 2010⁵.

Til at vise og beregne det samfundsøkonomiske potentiale har CASA opstillet fire "dårlige" liv, som hver især er et virkeligt livsforløb for et socialt udsat barn.

1. Kvinde stort set uden arbejdsmarkedstilknytning og høje sundhedsudgifter

- Kvinden vokser op i et hjem præget af alkohol. Både hendes mor og far er alkoholikere. Hjemmet er præget af megen vold. Kvinden bliver seksuelt misbrugt. Hun får sit første barn som 16-årig. Hun får yderligere to børn. Alle børn er i behandlingssystemet – ambulante eller i anbringelse. Kvinden får ingen uddannelse og opnår aldrig en tilknytning til

⁵ Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010

arbejdsmarkedet. Hun har i en relativ kort periode en meget løs tilknytning til arbejdsmarkedet. Hun lider af angstneurose og fødselsdepression. Hun går til ambulant behandling og bliver indlagt på hospital i 4 måneder.

- *Kvindens forsørgelse:* Fra hun er 18 til 25 år, er hun på kontanthjælp. Fra 26 til 43 år har hun en meget løs tilknytning til arbejdsmarkedet. Gennemsnitligt er hun i arbejde 15 % af tiden og 85 % af tiden på kontanthjælp. På grund af angstneurose og depression bliver hun tildelt førtidspension, da hun bliver 43 år. Bor i egen bolig.

2. Mand uden uddannelse med stofmisbrug og fængselsdom. Hjemløs i perioder og har lidt periodisk arbejde – er primært på overførselsindkomst

- Manden vokser op i et hjem med omsorgssvigt. Allerede i vuggestuen udviser han foruroligende adfærd, og han klarer sig dårligt i skolen, som han går ud af som 15-årig. Han bor hjemme i kort tid og flytter derefter hjemmefra og finder en lille lejlighed. Han får ingen uddannelse og kommer tidligt ud i et misbrug af stoffer. Hans liv er turbulent og præget af kriminalitet.
- *Mandens forsørgelse:* Fra han er 18 til 25 år er han på kontanthjælp, men han har dog job indimellem. Der er tale om en løs tilknytning til arbejdsmarkedet, hvor han gennemsnitligt i denne periode er i arbejde 30 % af tiden og 70 % af tiden på kontanthjælp. Hans liv er præget af alkohol og stoffer, og i perioder er han hjemløs. Han bliver ramt af sygdom og kommer på sygedagpenge. Da han bliver 30 år, begår han kriminalitet og afsøner 3 års fængsel. Efter fængsel bliver han tildelt førtidspension. Han modtager misbrugsbehandling 4 gange af 3-9 måneders varighed.

3. Kvinde på botilbud og løs arbejdsmarkedstilknytning

- Kvinden vokser op i et hjem præget af alkohol. Hendes mor, som hun bor alene med, er alkoholiker. Hun forlader skolen tidligt, og hendes ungdomsår er præget af alkohol. Hun flytter hjemmefra og kommer i et botilbud som 18-årig. Hun er kontaktsvag og selvskadende og kommer i behandling i kombination lukket og åbent psykiatrisk hospital. Hun bor i botilbuddet i perioden 18-25 år. I den periode er hun sideløbende i perioder indlagt på lukket og åben psykiatrisk afdeling.
- *Kvindens forsørgelse:* Hun modtager kontanthjælp frem til 25-års alderen. Fra 26-29 år modtager hun revalidering og tager en SOSU-uddannelse. Fra hun er 30 til 40 år, er hun delvist i arbejde. Gennemsnitligt er hun 40 % af tiden i arbejde og på dagpenge 60 % af tiden. Den løse tilknytning betyder, at hun overgår til kontanthjælp, så i perioden fra hun er 41 til 50 år, er hun på kontanthjælp 60 % af tiden og 40 % i arbejde. Fra hun er 51 til 52 år, er hun to år på sygedagpenge, hvorefter hun bliver tildelt førtidspension. Kvinden er periodisk i

psykiatrisk og somatisk behandling, hun har udviklet et misbrug, og hun kommer i døgnbehandling 2 gange af 3 måneder.

4. Ikke-faglært mand med ophold på krisecenter

- Manden vokser op under dårlige sociale vilkår, herunder med en alkoholiseret og voldelig far og en svag psykisk mor. Han går tidligt ud af skolen og får ingen uddannelse. Han begår småkriminalitet i ungdomsårene og har et blandingsmisbrug i moderat grad.
- *Mandens forsørgelse:* Han arbejder som ufaglært i forskellige job, hvor han går ud og ind af arbejdsmarkedet. Han har således en løs tilknytning til arbejdsmarkedet. Fra han er 18-35 år arbejder han gennemsnitligt 55 % af tiden og er på dagpenge 45 % af tiden. Han har et alkoholmisbrug, der dog styres nogenlunde. Som 35-årig bliver han skilt og får en social deroute og bliver hjemløs. Han trækker stikket ud og er i et ½ år på krisecenter. Fra han er 36-45 år, er han på kontanthjælp, og derefter bliver han tildelt førtidspension. Han bor i egen bolig.

Følgende tabel opsummerer de nettoudgifter samfundet har ved hvert af de fire "dårlige" liv.

Tabel 11. Offentlige nettoudgifter ved de fire "dårlige" liv

"Dårlige" liv	Offentlige nettoudgifter ved "dårlige" liv
Dårligt liv 1: Kvinde uden arbejdsmarkedstilknytning	5.391.473
Dårligt liv 2: Mand med misbrug og fængsel	8.197.121
Dårligt liv 3: Kvinde, løs arbejdsmarkedstilknytning og botilbud	5.702.201
Dårligt liv 4: Mand, ikke-faglært, krisecenter	4.972.923

Note 2. Tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010 – bilag 4

CASA definerer også tre "almindelige" liv,

1. Ikke-faglært arbejder

- Ikke-faglært arbejder der arbejder på fuldtid, bor i egen bolig og er enlig uden børn

2. Sygeplejerske

- Sygeplejerske der arbejder på fuldtid, bor i egen bolig i hovedstadsområdet og er enlig uden børn

3. Faglært metalarbejder

- Faglært metalarbejder der arbejder på fuldtid, bor i egen bolig og er enlig uden børn

Nedenstående tabel opsummerer de nettoindtægter, samfundet har ved hvert af de tre "almindelige" liv.

Tabel 12. Nettoindtægter ved de tre "almindelige" liv

"Almindelige" liv	Offentlige nettoindtægter
Almindeligt liv 1: Ikke-faglært arbejder	2.268.972
Almindeligt liv 2: Sygeplejerske	4.219.050
Almindeligt liv 3: Faglært metalarbejder	3.855.214

Note 3. Tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010 – bilag 5

Ved at sætte de offentlige udgifter ved et "dårligt" liv overfor de almindelige liv, kan man således se den nettogevinst, samfundet har, ved at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv. Nedenstående to tabeller opsummerer disse tal:

Tabel 13. Samfundets nettogevinst ved at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv: ikke-faglært arbejder

"Dårlige" liv	Offentlige nettoudgifter ved "dårlige" liv	Offentlige nettoindtægter for en ikke-faglært arbejder	Nettogevinst
Case 1: Kvinde uden arbejdsmarkedstilknytning	5.391.473	2.268.972	7.660.445
Case 2: Mand med misbrug og fængsel	8.197.121	2.268.972	10.466.093
Case 3: Kvinde, løs arbejdsmarkeds-tilknytning og botilbud	5.702.201	2.268.972	7.971.173
Case 4: Mand, ikke-faglægt krisecenter	4.972.923	2.268.972	7.241.895

Note 4. Tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010 – bilag 4 og 5

Som det fremgår af

tabel 13 ovenfor kan samfundet altså score en gevinst på mellem 7,7 mio. kr. og helt op til 10,5 mio. kr. hvis man formår at vende de "dårlige" liv til et "almindeligt" liv som ikke-faglært arbejder.

Tabel 14. Samfundets nettogevinst ved at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv: sygeplejerske eller faglært metalarbejder

"Dårlige" liv	Offentlige nettoudgifter ved "dårlige" liv	Offentlige nettoindtægter for henholdsvis sygeplejerske og faglært metalarbejder	Nettogevinst
Case 1: Kvinde uden arbejdsmarkedstilknytning	5.391.473	4.219.050	9.610.523
Case 2: Mand med misbrug og fængsel	8.197.121	3.855.214	12.052.335
Case 3: Kvinde, løs arbejdsmarkedstilknytning og botilbud	5.702.201	4.219.050	9.921.251
Case 4: Mand, ikke-faglært krisecenter	4.972.923	3.855.214	8.828.137

Note 5. Tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010 – bilag 4 og 5

Note 6: CASA forudsætter følgende fordeling af de offentlige indtægter: De to cases (case 1 og 3) med kvinder forudsættes at være sygeplejersker, og de to cases (case 2 og 4) med mænd forudsættes at være faglært metalarbejder. Af

tabel 14 ovenfor fremgår det, at samfundet kan score en gevinst på mellem 8,8 mio. kr. og 12,1 mio. kr. hvis man formår at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv som sygeplejerske eller faglært metalarbejder.

For at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv, er man nødt til at investere i nogle sociale indsatser, som skal hjælpe de socialt udsatte børn til et bedre liv. For børnene i "Et godt liv i Danmark" har vi defineret tre sociale indsatser, som skal hjælpe børnene med at få et "almindeligt" liv, i stedet for et "dårligt" liv. Disse beskrives i næste afsnit.

5.3 DE TRE SOCIALE INDSATSER

De tre sociale indsatser kan betragtes som en graduering i forhold til børnenes behov. Den første indsats består alene i barnets deltagelse i "Et godt liv i Danmark", den anden indsats består i barnets deltagelse i "Et godt liv i Danmark" og forebyggende foranstaltninger i hjemmet, mens den tredje

indsats består i barnets deltagelse i "Et godt liv i Danmark" og en anbringelse af barnet uden for hjemmet. Definitionen af disse tre indsætter er inspireret af de faktiske forhold for deltagerne i "Et godt liv i Danmark" og beskrives mere indgående nedenfor.

1. Social indsats 1 – barnet er med i projekt "Et godt liv i Danmark", men har ingen andre foranstaltninger

- I denne sociale indsats er det pågældende barn kun med i projekt "Et godt liv i Danmark". Det pågældende barn modtager altså ikke nogen kommunale eller regionale foranstaltninger. Barnet deltager på projektets weekendkolonier, aktivitetsarrangementer og børnelejr og sammen med sin familie på familielejr. Derudover bruger barnet og dets familie projektet og dets medarbejdere som støttepersoner i forbindelse med forskellige forhold vedrørende barnets opvækst, fx støtte til fritidsaktiviteter og kontakt med skole, kommune mv.

2. Social indsats 2 – barnet er med i projekt "Et godt liv i Danmark" og modtager forbyggende foranstaltninger

- Det pågældende barn er med i projekt "Et godt liv i Danmark" og modtager støtteforanstaltninger. Barnet deltager på projektets weekendkolonier, aktivitetsarrangementer og børnelejr og sammen med sin familie i familielejr. Derudover bruger barnet og dets familie projektet og dets medarbejdere som støttepersoner i forbindelse med forskellige forhold vedrørende barnets opvækst, fx støtte til fritidsaktiviteter og kontakt med skole, kommune mv. Barnet og familien får bevilliget støtte i hjemmet til fastholdelse af en positiv familiesituation 3 timer om ugen i 2½ år. Samtidig får moderen bevilliget en tre måneder lang alkoholbehandling, som skal hjælpe hende af med sit misbrug. Derudover tilbydes familien psykologbehandling ugentligt i et halvt år.

3. Social indsats 3 – barnet er med i projekt "Et godt liv i Danmark", og er anbragt uden for hjemmet

- Det pågældende barn er med i projekt "Et godt liv i Danmark" og modtager støtteforanstaltninger. Barnet deltager på projektets weekendkolonier, aktivitetsarrangementer og børnelejr og sammen med sin familie i familielejr. Derudover bruger barnet og dets familie projektet og dets medarbejdere som støttepersoner i forbindelse med forskellige forhold vedrørende barnets opvækst, fx støtte til fritidsaktiviteter og kontakt med skole, kommune mv.

Barnet anbringes af kommunen i en familiepleje i seks år for at give barnet en mere normaliseret opvækst.

Med udgangspunkt i priser fra CASAs rapport har vi beregnet udgiften til de sociale indsatser. Priserne, der er anvendt, er fra 2010, så der skabes sammenlignelighed med CASAs beregninger for de "dårlige" og "almindelige" liv. Udgifterne til de sociale indsatser fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 15: Nettoudgifter til de tre sociale indsatser

Sociale indsatser	Nettoudgifter
Social indsats 1: "Et godt liv i Danmark"	276.025 kr.
Social indsats 2: "Et godt liv i Danmark" og forebyggende støtteforanstaltninger	565.467 kr.
Social indsats 3: "Et godt liv i Danmark" og anbringelse uden for hjemmet	1.457.803 kr.

Note 7. Se beregningsgrundlag i afsnit 6.1.1

Som det fremgår af tabellen er den tredje sociale indsats den dyreste af de tre indsatser. Dette hænger sammen med, at det pågældende barn under den tredje sociale indsats er anbragt uden for hjemmet.

I næste afsnit analyseres det samfundsøkonomiske potentiale nærmere.

5.4 SAMFUNDSØKONOMISK POTENTIALE

For at sammenligne udgifterne til de sociale indsatser og gevinsten ved at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv, er vi nødt til at tilbagediskontere udgifterne og gevinsterne til år 0. Dette er nødvendigt, fordi udgifterne falder tidligere i pågældende barns liv, og gevinsterne først indtræffer efter barnet er fyldt 18 år. Selve beregningerne er foretaget med tre forskellige realrenter på henholdsvis 2 %, 4 % og 6 %, og med en økonomisk vækst på 2 %. Vi har valgt at beregne rentabiliteten af investeringen i de sociale indsatser ud fra tre scenarier:

- Et worst-case scenarie, som skal vise investeringens værste tænkelige rentabilitet. I dette scenarie har vi valgt det "dårlige" liv med færrest udgifter for samfundet og det "almindelige" liv med færrest indtægter, hvilket vil give det laveste udbytte for investeringen, da samfundet sparrer så få udgifter som muligt, og samtidigt får så få indtægter som muligt. I scenariet vender vi altså det "dårlige" liv med færrest udgifter til det

”almindelige” liv med færrest indtægter, hvorfor samfundets gevinst ved dette scenarie også vil være lav.

- Et best-case scenarie, som skal vise den bedst tænkelige rentabilitet. I dette scenarie har vi valgt det ”dårlige” liv med flest udgifter for samfundet og det ”almindelige” liv med flest indtægter, hvilket vil give det højeste udbytte for investeringen, da samfundet sparrer så mange udgifter som muligt, og samtidigt får så mange indtægter som muligt. I scenariet her vender vi altså det ”dårlige” liv med flest udgifter til det ”almindelige” liv med størst indtægter, hvorfor samfundet også har fået den største gevinst.
- Det gennemsnitlige scenarie. I dette scenarie anvender vi de gennemsnitlige udgifter for de fire ”dårlige” liv, og de gennemsnitlige indtægter for de tre ”almindelige” liv. På denne måde kan vi vise samfundets gennemsnitlige gevinst.

Det gennemsnitlige scenarie, er det scenarie vi vil bruge videre i afsnittet, mens worst- og best-case scenarierne alene anvendes til at vise yderpunkterne i rentabiliteten. Nedenstående tabel opsummerer de forskellige rentabiliteter for hvert af scenarierne, de sociale indsatser og de tre realrenter.

Table 16. Rentabilitet i de forskellige kombinationer af scenarier og sociale indsats med henholdsvis 2 %, 4 % og 6 % realrente

Scenarie	Social indsats	Rentabilitet		
		2 %	4 %	6 %
Gennemsnitligt scenarie	Social indsats 1	9.237.649	3.929.150	1.770.384
	Social indsats 2	8.948.207	3.658.534	1.516.781
	Social indsats 3	7.858.907	2.639.967	561.519
Worst-case scenarie	Social indsats 1	6.965.870	2.819.827	1.199.383
	Social indsats 2	6.676.428	2.549.211	945.779
	Social indsats 3	5.587.128	1.530.643	-9.482
Best-case scenarie	Social indsats 1	12.140.146	5.249.687	2.382.883
	Social indsats 2	11.850.704	4.979.071	2.129.279
	Social indsats 3	10.761.404	3.960.503	1.174.018

Note 8. Baseret på tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsats – samfundsøkonomiske beregninger af indsats i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010 – bilag 4 og 5, samt egne beregninger vedrørende de sociale indsats, se afsnit 6.1.2

Overordnet set er næsten alle scenarier rentable. Det er worst-case scenarie for social indsats tre, der ikke viser en rentabilitet ved en beregning med en realrente på 6 %. I dette tilfælde vil investeringen i de sociale indsats koste samfundet 9.482 kr. For det ikke-rentable scenarie er grænsen, mellem at være rentabel til ikke-rentabel, ved en realrente på 6 % for worst-case scenariet for social indsats 3. Den højeste rentabilitet finder vi i best-case scenariet for social indsats 1, hvor rentabiliteten er på 12,1 mio. kr. ved en realrente på 2 %.

Man kan dog diskutere, hvorvidt scenarierne med negativ rentabilitet eller usædvanlig høj rentabilitet er realistiske. Ved worst-case scenariet med social indsats 3 har vi det "dårlige" liv med

færrest udgifter til det offentlige, hvilket betyder, at pågældende person er relativt "lettere" end de øvrige "dårlige" liv med større udgifter til det offentlige. Derfor må man igen formode, at vedkommende ikke vil have behov for de støtteforanstaltninger, der er i social indsats 3, hvilket betyder at vedkommende bliver overbehandlet. Omvendt er der ved best-case scenariet med social indsats 1 tale om det "dårlige" liv med flest udgifter til det offentlige, samtidig med at vedkommende kommer i det "almindelige" liv med flest indtægter til staten, alt sammen ved hjælp af den sociale indsats med færrest udgifter. Her kan man diskutere, hvorvidt den sociale indsats, som kun indeholder deltagelse i "Et godt liv i Danmark", er nok til at vende dette "dårlige" liv til et "almindeligt" liv.

Som det fremgår af tabellen er rentabiliteten lavere ved social indsats to og tre end ved social indsats et. Dette skyldes, at der er flere støtteforanstaltninger end blot "Et godt liv i Danmark", hvorfor investeringerne er væsentligt dyrere, og deraf sværere at tjene ind. For at tage højde for, at der vil være forskel på, hvor svære udfordringer børnene har og dermed hvilken social indsats, de har brug for, samt hvilke "dårlige" og "almindelige" liv, der vil være realistiske for de enkelte børn, beregner vi i nedenstående tabel den gennemsnitlige effekt af at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv ved hjælp af en gennemsnitlig social indsats.

Tabel 17. Den gennemsnitlige effekt af at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv ved hjælp af en social indsats

Scenarie	Social indsats	Rentabilitet		
		2 %	4 %	6 %
Gennemsnitligt scenarie	Gennemsnitlig social indsats	8.108.112	2.878.254	789.670

Note 9. Baseret på tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010 – bilag 4 og 5, samt egne beregninger vedrørende de sociale indsatser, se afsnit 6.1.2

Som det fremgår af tabel 17 kan vi se, at en investering i de sociale indsatser vil være rentabel, uanset hvilken realrente man anvender som grundlag for beregningen. Dette er dog kun tilfældet under forudsætning af, at de tidlige sociale indsatser virker, hvilket vil sige, at der sker et skift fra et "dårligt" voksenliv uden selvforsørgelse til et "almindeligt" voksenliv med selvforsørgelse. Dette er der ikke sikkerhed for vil ske i forhold til alle børn og unge, og derfor er det nødvendigt at beregne, hvor stor en succesrate der er nødvendig for, at investeringen kan betale sig.

Beregningen tager udgangspunkt i gennemsnitsudgiften til investeringen (de sociale indsatser) og den gennemsnitlige nettogevinst af at vende et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv.

Tabel 18: Succesrater, der som minimum vil sikre en positive nettogevinst

	Realrente		
	2 %	4 %	6 %
Gennemsnitlig gevinst før investering	9.513.675	4.152.173	1.951.447
Gennemsnitlig investering i tidlige sociale indsatser	1.405.562	1.273.918	1.161.776
Succesrate, der som minimum vil sikre en positiv nettogevinst	15%	31%	60%

Note 10. Succesraten er opgjort som investeringens (de sociale indsatser) procentandel af gevinsten.

Note 11. Baseret på tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010 – bilag 4 og 5, samt egne beregninger vedrørende de sociale indsatser, se afsnit 6.1.2

Som tabellen viser, kræver det en succesrate på henholdsvis 15 %, 31 % og 60 % at få en positiv nettogevinst ved en realrente på henholdsvis 2 %, 4 % og 6 %. Heraf kan vi konkludere, at det vil kunne betale sig at foretage en investering ved en realrente på 2 % i tidlige sociale indsatser, der inkluderer "Et godt liv i Danmark", hvis blot 15 % af børnene får en overgang fra et "dårligt" liv til et "almindeligt" liv. Tager man alternativt investeringen foretaget ved en realrente på 4 %, kræver det en succesrate på 31 % for at sikre en positiv nettogevinst. Succesraten stiger til 60 %, hvis man foretager investeringen ved en realrente på 6 %.

Opsummerende kan det konstateres, at jo højere realrente, desto større krav er der til succesraten på grund af større krav til afkast. Men ved vores grundberegning med en realrente på 2 % kan vi altså konkludere, at hvis blot hvert sjette barn går fra et "dårligt" til et "almindeligt" liv, vil investeringen i de tidlige sociale indsatser betale sig.

6. DATAGRUNDLAG

Datagrundlaget for evalueringen af forlængelsen af projekt ”Et godt liv i Danmark” er nedenfor opsummeret i tabelform.

	Proces- evaluering: Input, fremdrift	Proces- evaluering: Indhold, indsats, konceptintegritet	Resultat- evaluering (output): Resultater på kort, mellemlang og lang sigt	Resultat- evaluering (outcome): vurdering af sandsynlighed en for mere langsigtede effekter
Evaluering af forprojekt (rapport)		X		
Forandringsteori		X	X	X
Projektplan/ projektbeskrivelse	X	X	X	X
Områdeledernes vurdering af hvert enkelt barn i spørgeskema - status maj 2012			X	X
Karakteristik af målgruppen – områdeledernes vurdering af børnene, november 2008	X			
Deltagelsesprocent – kolonier og aktivitetsdage	X			
Programmer for weekendkolonier, aktivitetsdage, sommerlejr og familielejr	X	X		
Børnespørgeskema 2012		X	X	X
Kvalitativt interview med projektledelse	X	X	X	X
Kvalitativt fokusgruppeinterview med områdeledere	X	X	X	X
Kvalitative interview med decentrale projektmedarbejdere	X	X	X	X
Kvalitativt fokusgruppeinterview med forældre	X	X	X	X
Kvalitative telefoninterview med sagsbehandlere	x	x	x	x

Som det fremgår, bygger evalueringen af projektets **input og fremdrift** dels på områdeledernes løbende registreringer af deltagerantal til de enkelte aktiviteter, samt deres opgørelser over planlagte/gennemførte aktiviteter. Hertil kommer sekretariatets registreringer af antal rekrutterede hhv. tildelte kontaktfamilier samt øvrig skriftlig dokumentation vedr. projektets bemanning (dvs. dets professionelle og frivillige personalesammensætning), dets fremdrift i forhold til projektkalenderen, forbrug af midler, mv. Endelig bygger denne del af evalueringen på kvalitative interview med projektledelsen, områdelederne og øvrige ansatte, kommunale sagsbehandlere samt forældre til nogle af de deltagende børn.

Tilsvarende bygger evalueringen af projektets **indsats og konceptintegritet** på fokusgruppeinterview med de fem områdeledere, fokusgruppeinterview med de decentrale projektmedarbejdere, kvalitativt interview med projektledelsen, kvalitative interview med sagsbehandlere og fokusgruppeinterview med forældre. Desuden inddrages programmerne for de afholdte aktiviteter i 2008. hertil kommer data fra børnespørgeskemaet i 2010.

Resultatevalueringen af outcome (sandsynligheden for længerevarende effekter og yderligere effekt på længere sigt) bygger på områdeledernes vurdering af alle børn og deres indsamling af korte spørgeskemaer blandt børnene. Desuden har vi inddraget resultatvurderinger fra de gennemførte interview med projektledelse, områdeledere, projektmedarbejdere, sagsbehandlere og forældrene til deltagende børn og unge.

6.1 GRUNDLAG FOR SAMFUNDSØKONOMISK ANALYSE

6.1.1 Udgifter til de tre sociale indsatser

Følgende tabeller viser udgiften for de tre sociale indsatser fra afsnit 5.3. Udgiften til projekt "Et godt liv i Danmark" er beregnet ud fra projektets totale udgifter, divideret med antallet af børn, der har været i projektet, da dette har vist sig, at være den mest fordelagtige måde at fordele udgiften på.

Social indsats 1		
Støtteforanstaltning	Pris pr. enhed	Pris i alt
Projekt "Et godt liv i Danmark"	Totaludgift til "Et godt liv i Danmark" (32.018.942 kr.) / Antal børn (116)	276.025
Udgift til social indsats i alt		276.025

Social indsats 2		
Støtteforanstaltning	Pris pr. enhed	Pris i alt
3 måneders alkoholbehandling af moderen	Pris pr. døgn på Ringgården 1475 kr.	132.750
Støtteperson 3 timer pr. uge i 2½ år	350 kr. i timen (højeste takst CASA har fundet)	136.500
Psykologbehandling i ½ år (26 behandlinger)	Første konsultation 924,30 kr. derefter 770,71 kr.	20.192
Projekt "Et godt liv i Danmark"	Totaludgift til "Et godt liv i Danmark" (32.018.942 kr.) / Antal børn (116)	276.025
Udgift til social indsats i alt		565.467

Note 12. Undtagen Projekt "Et godt liv i Danmark", er tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010

Social indsats 3		
Støtteforanstaltning	Pris pr. enhed	Pris i alt
6 år i familiepleje	Vederlag (3680 kr. x 3) + kost & logi (159 kr. pr. døgn) + lommepege (27 kr. pr. uge) + tøj (97 kr. pr. uge)	1.181.778
Projekt "Et godt liv i Danmark"	Totaludgift til "Et godt liv i Danmark" (32.018.942 kr.) / Antal børn (116)	276.025
Udgift til social indsats i alt		1.457.803

Note 13. Undtagen Projekt "Et godt liv i Danmark", er tal fra Hansen, Henning, Niels Rasmussen og Finn Kenneth Hansen 2010: "Investeringer i tidlige sociale indsatser – samfundsøkonomiske beregninger af indsatser i forhold til udsatte børn og unge". CASA 2010

6.1.2 Fordeling af udgifter til sociale indsatser fra 0-18 år

Følgende tabeller viser hvorledes udgifterne til de tre sociale indsatser fordeler sig over et forløb fra 0-18 år. Fra personerne er 18 år, henvises der til CASAs rapport, hvori fordelingen af udgifterne fra 18-64 år, til de fire "dårlige" liv, samt de tre "almindelige" liv, vises.

Social indsats 1	
År	Projekt "Et godt liv i Danmark"
0	
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

Social indsats 1	
År	Projekt "Et godt liv i Danmark"
9	
10	92.008
11	92.008
12	92.008
13	
14	
15	
16	
17	

Note 14. Udgifterne til projekt "Et godt liv i Danmark" ventes fordelt udover tre år, hvilket vurderes til, at være det mest realistiske forløb, på baggrund af samtaler med projektlederen for projektet.

Social indsats 2				
År	3 måneders alkoholbehandling af moderen	Støtteperson 3 timer pr. uge i 2½ år	Psykologbehandling i ½ år (26 behandlinger)	Projekt "Et godt liv i Danmark"
0				
1		54.600		
2		54.600		
3		27.300		
4				
5	132.750		20.192	
6				
7				
8				
9				
10				92.008
11				92.008
12				92.008
13				
14				
15				
16				
17				

Note 15. Udgifterne til projekt "Et godt liv i Danmark" ventes fordelt udover tre år, hvilket vurderes til, at være det mest realistiske forløb, på baggrund af samtaler med projektlederen for projektet.

Social indsats 3		
År	6 år i familiepleje	Projekt "Et godt liv i Danmark"
0	98.482	
1	196.963	
2	196.963	
3	196.963	
4	196.963	
5	196.963	
6	196.963	
7	98.482	
8		
9		
10		92.008
11		92.008
12		92.008
13		
14		
15		
16		
17		

Note 16. Udgifterne til projekt "Et godt liv i Danmark" ventes fordelt udover tre år, hvilket vurderes til, at være det mest realistiske forløb, på baggrund af samtaler med projektlederen for projektet.

EPINION

OM OS

Vores kerne er faktabaserede konsulenttydelser. Vi rådgiver typisk på baggrund af input fra organisationens stakeholders – medarbejdere, medlemmer, kunder, samarbejdspartnere osv.

EPINION KØBENHAVN

RYESGADE 3F
2200 KØBENHAVN N
DENMARK
T: +45 70 23 14 23
E: TYA@EPINION.DK

EPINION ÅRHUS

SØNDERGADE 1A
8000 ÅRHUS C
DENMARK
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK

EPINION SAIGON

11TH FLOOR, DINH LE BUILDING
1 DINH LE STREET, DISTRICT 4,
HCMC, VIETNAM
T: +84 38 26 89 89
E: OFFICE@EPINION.VN